

Økonomiske insentiv i arbeidslinjen, virker det?

**Evaluering av forsøksordning med
kvalifiseringsstønning i «Prosjekt Amalie» i Åsane**

BODIL RAVNEBERG

STEIN ROKKAN SENTER FOR FLERFAGLIGE SAMFUNNSSTUDIER

UNIVERSITETSFORSKNING BERGEN

OKTOBER 2004

Notat 11 - 2004

Innhold

FORORD	4
SAMMENDRAG	5
INTRODUKSJON	7
Prosjekt Amalie og forsøksordningen med kvalifiseringsstønad	7
Problemstillinger, hovedmål og delmål.....	8
Brukernes indre vilje	8
Arbeidslinjen som fanesak i sosialtjenesten.....	9
Kritikken mot arbeidslinjen	10
Metode og datatilfang.....	10
Rekruttering av informanter	11
Utvalgets representativitet.....	12
PROSJEKT AMALIE SETT I LYS AV ARBEIDSLINJEN	13
Hjelpe de som trenger det mest, eller «fløteskumme» for å få resultater?	14
Bestiller–utfører modell.....	15
Fleksibelt, men varierende tilbud	16
Kvalifiseringsstønaden virker mindre stigmatiserende	17
Liten grad av differensiering.....	17
Praksisplassen – ikke «lekearbeidsplass» akkurat	18
Kompetansegivende opplæring.....	19
Tett oppfølging.....	19
Oppsummering.....	20
KVALIFISERINGSSTØNADENS VIRKNING PÅ DELTAKELSEN	20
Delvis utdanning og manglende arbeidserfaring kombinert med helseproblemer.....	21
Initiativ til deltakelse også hos brukerne selv	22
Ulike individuelle målsetninger med deltakelsen	22
Kvalifiseringsstønaden viser at «sosialen» bryr seg, man føler seg verdsatt.....	23
Bedre kontroll over økonomien.....	24
Kvalifiseringsstønaden gir mindre renn på kontoret	25
Mindre penger å rutte med for barnefamiliene.....	25
Kvalifiseringsstønaden som ekstra motivasjonsfaktor	26
Sprikende meninger om rettigheter eller behovsprøving.....	27

Hvem har fått arbeid?.....	27
Oppsummering	28
AVSLUTNING	28
Fordeler med prosjekt Amalie	29
Kvalifiseringsstøtten viktig, men ikke nødvendig for deltakelsen.....	29
Mer tid til tiltaksarbeid?.....	30
Tilbud til flere?	30
Avslutning.....	31
LITTERATUR	32
Vedlegg 1.....	33
Vedlegg 2.....	35
Vedlegg 3.....	37

Forord

Prosjektet «evaluering av forsøksordning med kvalifiseringsstønad i prosjekt Amalie i Åsane» er et lite forskningsprosjekt som kan ses som et viktig spadestikk inn i et stort og viktig tema som berører en av velferdspolitikkenes fanesaker, nemlig arbeidslinjen. Forskningsprosjektet startet opp mars 2004 og ble avsluttet august samme år. Det er gjennomført på oppdrag av sosialtjenesten i Åsane bydel i Bergen kommune og finansiert av Sosialdirektoratet.

Jeg vil takke alle informanter i undersøkelsen som stilte opp til intervju, dette gjelder både deltakere i forskningsprosjektet så vel som ansatte ved sosialtjenesten i Åsane bydel. Ikke minst vil jeg takke Amalie-prosjektets koordinator, Aina Løberg, for god hjelp i den innledende datainnsamlingsfasen. Takk også til Åstvedt Industrier som velvillig lot meg få låne kontor til å gjennomføre intervjuer. Stor takk til Kari Tove Elvbakken, Ingrid Helgøy og Nanna Kildal ved Rokkansenteret som har lest og kommentert utkastet i ferien sin, og som ikke syntes det var kjedelig sommerlektyre!!

Bergen, august 2004

Bodil Ranneberg

Sammendrag

Som en av tretten kommuner fikk Bergen tildelt midler fra Sosialdepartementet i 2001 for å iverksette tiltaket «Aktive arbeidsrettede tiltak for langtids sosialhjelpsmottakere». Den lokale varianten – et tre måneders kompetansebyggende kurs – fikk navnet «Prosjekt AMALIE i Åsane» (aktivitet, motivasjon, ansvar, livskvalitet, initiativ og energi) og er et samarbeidstiltak etter bestiller/utfører modellen, der A-etat og sosialtjenesten er bestillere og arbeidsmarkedsbedriften Åstvedt Industrier utfører.

To år etter ble forsøksordningen med *kvalifiseringsstønad* innført i tiltaket. Deltakerne fikk utbetalt et noe høyere beløp, og det kun én gang i måneden. Stønad var verken lønn eller stønad, men noe midt i mellom, ettersom den var skattefri og ikke behovsprøvd.

Oppdraget som ligger til grunn for denne rapporten, var å evaluere kvalifiseringsstønad i prosjekt Amalie. Det var ønskelig å få belyst hvilke konsekvenser innføringen av ordningen hadde for deltakernes muligheter og motivasjon for å komme ut i, eller tilbake til en yrkesaktiv tilværelse. Det var også ønskelig å få belyst hvilken virkning det hadde på deltakernes selvbilde. Tretten av ca. hundre deltakere har blitt intervjuet. For å ta høyde for eventuelle forskjeller mellom de som hadde mottatt, og de som ikke hadde mottatt stønad, ble informantene delt i to grupper, slik at utvalget også bestod av informanter som ikke hadde mottatt stønad.

Undersøkelsen viser at det først og fremst er unge kortidsmottakere som skal snues i døren, særlig fordi det viser raskest resultater. Deltakerne opplevde å få bedre kontroll over økonomien, de slapp kanossagangen til offentlige kontorer i arbeidstiden, de var mer utholdende og følte seg mer verdsatt av sosialtjenesten og A-etat. De opplevde at eget selvbilde i forhold til arbeidslivet ble styrket. En tredjedel hadde gode utsikter til å få fast jobb. Manglende arbeidsmotivasjon var ikke problemet. Alle var desperate etter å komme seg ut i arbeid. Kvalifiseringsstønad var viktig, men likevel ikke avgjørende. Alle ville deltatt i prosjekt AMALIE uansett, selv uten kvalifiseringsstønad.

Introduksjon

Rapporten er en evaluering av forsøksordningen med *kvalifiseringsstønad* i tiltaket «Prosjekt Amalie i Åsane». Dagens sosialpolitikk krever at sosialkontorene følger den såkalte «arbeidslinjen» og iverksetter tiltak som skal motivere og hjelpe klientene til å gå ut i arbeidslivet så raskt som mulig. I dette kapitlet presenteres noen problemstillinger i tilknytning til innføringen av kvalifiseringsstønaden i prosjekt Amalie. Videre pekes det på noen dilemmaer som preger sosialpolitikken i dag og trekker fram ulike sider ved prosjekt Amalie og kvalifiseringsstønaden i lys av dette. Til slutt i kapitlet drøftes metode og datatilfang.

Prosjekt Amalie og forsøksordningen med kvalifiseringsstønad

Prosjekt Amalie er et lokalt samarbeidstiltak i Åsane bydel etter bestiller/utfører modellen der A-etat og sosialtjenesten er bestillere og arbeidsmarkedsbedriften Åstvedt Industrier utfører. Prosjekt Amalie ble igangsatt oktober 2001 og skal være et kompetanseoppbyggende kurs for langtids sosialhjelpsmottakere og som varer over 12 uker ved arbeidsmarkedsbedriften Åstvedt Industrier. Kurset går tre ganger i året. Deltakelsen skal munne ut i videre tilbud for prosjektdeltakerne som arbeid eller opplæring, ordinære arbeidsmarkedstiltak, videre attføring eller arbeidstrening i bedrifter. Da prosjekt Amalie startet, fikk deltakerne kursstønad fra Aetat, motivasjonstilskudd fra Bergen kommune og eventuelt supplerende økonomisk sosialhjelp dersom de hadde rett til det.

Forsøksordningen, som ble iverksatt april 2003, går ut på at deltakerne får utbetalt (over Bergen kommunes lønssystem) kursstønad, motivasjonspenger, samt en ekstra godtgjørelse på til sammen kr. 9.500, pr. måned. Det spesielle med kvalifiseringsstønaden er at beløpet er lønnslikt. Det er et høyere beløp enn hva sosialhjelpsmottakere vanligvis får utbetalt, også når de deltar på slike kompetansegivende kurs. Et annet forhold som også er forskjellig fra vanlig praksis, er at beløpet kun utbetales én gang i måneden. Deltakerne betaler ikke skatt og får ikke pensjonspoeng. Beløpet ligner heller ikke det man vanligvis forbinder med stønad, ettersom det ikke er behovsprøvd. Kvalifiseringsstønaden til tross for sitt navn, er med andre ord verken lønn eller stønad, men noe midt i mellom.

Rapporten drøfter hvilken innvirkning innføringen av dette økonomiske insentivet i prosjekt Amalie har hatt for deltakernes muligheter og motivasjon for å komme ut i, eller tilbake til, en yrkesaktiv tilværelse. Rapporten drøfter også deltakernes syn på prosjekt Amalie, ettersom prosjektet i sin helhet er et tiltak rettet mot å få sosialhjelpsmottakere ut av klientrollen.

Problemstillinger, hovedmål og delmål

Rapporten er først og fremst en evaluering av forsøksordningen med kvalifiseringsstønad basert på personlige intervjuer med 13 deltakere og 3 ansatte i sosialtjenesten. Rapporten tar imidlertid også opp informantenes opplevelser og meninger om prosjekt Amalie i sin alminnelighet. Rapporten drøfter dette i lys av forskning om arbeidslinjen i Norge, som for så vidt ikke gir et entydig bilde av arbeidslinjen som verken vellykket eller mislykket (Kjørstad 2002:26–27). Når det gjelder prosjekt Amalie, fokuseres det særlig på betydningen av kursets innhold, tilbudet av arbeid og opplæring, tilpassing til individuelle behov samt grad av oppfølging. Forsøksordningen med kvalifiseringsstønad utgjør en viktig del i analysen. Hovedproblemstillingen er derfor *hvorvidt forsøksordningen har stimulert deltakerne på en spesiell måte som gjør ordningen verdt å innføre også i andre tilsvarende tiltak.*

Et viktig siktemål er å forstå betydningen av noen sosiale prosesser som deltakerne har inngått i. Hvilken betydning har kvalifiseringsstønad hatt for deltakernes muligheter, og motivasjon til å komme ut i og/eller tilbake til, en yrkesaktiv tilværelse? Et annet likeså viktig spørsmål er hvilken virkning deltakelsen i prosjekt Amalie, kombinert med stønaden, har hatt på deltakernes selvbilde? Evalueringen ønsker også å finne ut om der er forskjeller og nyanser i synspunkter mellom deltakere som har mottatt kvalifiseringsstønad, og de som ikke har. Derfor er fire deltakere intervjuet som ikke har mottatt kvalifiseringsstønad. Det var videre ønskelig å finne ut hvorvidt Amalieprosjektet har nådd sine mål om videre tilbud for deltakerne. I rapporten dreier dette seg kun om de av deltakerne som har vært informanter. Et fjerde viktig punkt å drøfte, er hvilken betydning stønadsordningen har hatt for arbeidsmengden i sosialtjenesten. En antagelse er at stønadsordningen har ført til en reduksjon i arbeidsmengden.

Til slutt drøftes hvor hensiktsmessig det er å innføre tilsvarende ordninger i andre typer tiltak for langtidsledige sosialhjelpsmottakere. Drøftingen av dette spørsmålet vil ta utgangspunkt i deltakernes syn på forsøksordningen.

Brukernes indre vilje

Den danske sosiologen Kaspar Villadsen hevder i boken *Det Sociale arbejdes genealogi* (2004, under utgivelse) at utgangspunktet for sosialt arbeid ved tusenårsskiftet er brukernes selvforhold eller klientens indre vilje, – «som ligger derinde bag alle blokeringene»¹. Felles for metodene som brukes, er preget av forestillinger om å kunne «befri» klienten, eller forløse klientens egne «indre potentialer», hevder han. Han hevder at sosialarbeiderne i dag prater om å finne «den positive kjernen; den, enhver var i besiddelse av som nyfødt, før han blev påført diverse destruktive karaktertrekk» (Villadsen 2004).

Et viktig spørsmål som Villadsen stiller er: «Når er klienten fri nok»? Er det når man har skrevet 300 jobbsøknader eller er det når man har begynt på metadon? Eller er det når man er glad og trallende? Han peker på at dette handler mye om sosialarbeiderens

¹ Boken kommer ut på Reitzels forlag august 2004. Heretter vises det til omtale i Weekendavisen 23.1.2004, s.4.

skjønn slik som også Michael Lipsky drøfter i boken *Street-Level Bureaucracy, Dilemmas of the Individual in Public Services* (Lipsky 1980:12–16). Lipsky hevder at skjønn er et karakteristisk trekk ved denne typen yrker, noe som Villadsen mener er med på å gi sosialt arbeid et preg av å være uendelig, så lenge de ønskede resultater ikke viser seg.

Det kan argumenteres for at norske uttrykk som «hjelp til selvhjelp», «handlingskompetanse», «livsmestring» og «selvforvaltning» er begrepet som illustrerer denne vendingen som Villadsen betegner som vendingen fra samfunnets «skyld», til individets indre vilje. Slike uttrykk sier noe om at kravene fra den enkelte borger ikke skal rettes mot staten, men mot en selv. I stedet for å kreve penger fra staten til å få dekket utgifter til for eksempel et nytt kjøleskap, er budskapet at man skal se seg selv som et menneske som er i besittelse av ressurser (Villadsen 2004). Det er et mål i offentlig forvaltning i dag at brukernes kompetanse til å mestre, og forvalte eget liv, skal økes (Ravneberg 2003:7). Villadsen påpeker at denne «optimistiske» vendingen mot individets indre vilje, er et trekk i tiden som minner om filantropien på begynnelsen av det forrige århundre. Villadsen kaller derfor den nye vendingen for «neofilantropi», og beskriver den som en ideologi som foreskriver at et bedre liv ikke kan fås gjennom samfunnsforandring, men gjennom at den enkelte tålmodig arbeider med seg selv. Han hevder videre at dette er uttrykk for et liberalt, og ikke et sosialistisk statsstyre.

Gjennom en kombinasjon av frivillig ansproing og kontroll, er ønsket å skape borgere med evne til aktiv deltakelse, til å utøve nødvendig selvdisiplin og til å treffe frie valg. Sosialtjenesten balanserer knivskarpt på grensen mellom tvang og tilpasning på den ene siden og befrielsen av det «ekte jeg» på den andre siden (Villadsen 2004). Mye avhenger kanskje av hvordan tvang, tilpasning og befrielse kombineres i de ulike virkemidlene og hvilke verdier de rettes mot. Arbeidslinjen i norsk og internasjonal sosialpolitikk er uttrykk for denne vendingen mot individet, og er en ny type *kontrakt* mellom klient og samfunn som signaliserer stor tro på at individets valg kan påvirkes av insentiver og «dis-insentiver» (gulrot–pisk metoden) (Lødemel og Trickey red. 2001:136).

Arbeidslinjen som fanesak i sosialtjenesten

I løpet av hele 1990-tallet har det skjedd en forskyving av ansvaret for å hjelpe langtidsmottakere av sosialhjelp ut av sitt hjelpebehov. Tidligere hørte disse oppgavene til arbeidsformidlingenes ansvarsområde. Nå er det i stor grad sosialtjenesten som har disse arbeidsoppgavene (Kjørstad 2002:24). Prosjekt Amalie er et interessant samarbeidstiltak mellom sosialtjenesten og A-etat i en bydel som for det første følger den såkalte «arbeidslinjen» i norsk sosialpolitikk, og for det andre illustrerer sosialtjenestens sterke rolle i utviklingen av tiltaket.

Arbeidslinjen ble introdusert som en ny strategi i norsk velferdspolitikken ved begynnelsen av 1990-tallet. For å få flest mulig i arbeid, skulle aktiviserende ordninger avløse passive stønader. Arbeidslinjen innebærer at brukerne pålegges arbeids- og utdanningsplikter som vilkår for å motta velferdsytelser. Velferdsrettighetene blir således eksplisitt knyttet til plikter, den enkelte har ikke bare rett til kontantytelser, men også en

rett og plikt til å arbeide (Kildal 1998:18). Arbeidslinjen inngår som en viktig komponent i å ansvarliggjøre individet til å bli selvforsørgende (Kildal 1998:19). Klienten må jobbe som en betingelse for å få sosialhjelp i henhold til § 5.3 i Lov om sosiale tjenester. Her lyder det: «Det kan stilles vilkår om at mottakeren skal utføre passende arbeidsoppgaver i bostedskommunen så lenge stønaden oppbæres». Også for deltakere i prosjekt Amalie kan det bli iverksatt reaksjoner dersom vilkårene brytes. Dersom noen nekter å delta, eller slutter i tiltaket, kan sosialhjelpsytelsene bli stoppet eller redusert.

Kritikken mot arbeidslinjen

Vilkåret er imidlertid åpent for mange tolkninger (Vannevjen 2001:5). For det første kan det variere hva som anses som «passende» arbeidsoppgaver, og for det andre kan sosialtjenesten selv avgjøre *hvem* som kan ha nytte av å arbeide for sosialhjelp. Dette kan variere fra kommune til kommune og til og med fra bydel til bydel (Kjørstad 2002:77). Et tredje forhold som også kan variere, er hvilken type forvaltning eller organisasjonsmodell som anses som best egnet for å realisere arbeidslinjen (Pedersen 2002:34).

Vanlige arbeidsoppgaver for deltakere i slike arbeidstiltak har tradisjonelt vært arbeid innenfor maler-, snekker- og vedlikeholdsarbeid, samt omsorgsarbeid ved syke- og aldershjem, i barnehager, institusjoner og som hjemmehjelp (Vannevjen 2001:28). Klientene kan også variere fra de mest ressursvake til de mest ressurssterke. Hvor god virkning slike tiltak har, er derfor et omdiskutert tema. Forskning viser dels at arbeidsvilkår kan stå i strid med opprinnelige intensjoner og at arbeidstiltak kan ha liten effekt dersom de ikke er tilpasset forskjeller i mottakernes ulike forutsetninger for å delta. Klientenes bakgrunn kan være avgjørende for hvorvidt tiltaket blir vellykket. Selv om vi må ta høyde for at noen forskningsarbeider kan operere med forskjellige, eller til dels også uklare skiller mellom arbeid for sosialhjelp og andre typer tiltak, er det likevel grunn til å påpeke at forskningen til nå har vist at: 1) tiltakene har vært dårlig tilpasset individuelle behov, 2) kompetansegivende undervisning har vært lite integrert i tiltakene og 3) deltakerne har følt at de har vært på «lekearbeidsplasser» (Vannevjen 2001:29). Undersøkelser viser også at tiltakene synes å ha hatt mest positiv effekt for ressursvake klienter (ibid).

Metode og datatilfang

Til nå har omtrent 100 personer deltatt siden kurset startet høsten 2001. Ca. 60 deltakere har ikke mottatt kvalifiseringsstønad, mens ca. 40 har mottatt stønaden etter at den ble innført. Over halvparten av deltakerne har vært over 25 år. Deltakelsen har også vært noenlunde lik mellom kjønnene. Omtrent en femtedel av deltakerne har falt fra.

I prosjektet er det deltakernes oppfatninger og erfaringer med forsøksordningen som vektlegges. Undersøkelsen tar i bruk en kvalitativ metode for datainnsamling basert på personlige intervjuer med 13 av deltakere i prosjektet og 3 ansatte i Åsane sosialtjeneste. Forsker har i tillegg vært på omvisning på Åstvedt Industrier. For å fange opp eventuelle forskjeller i oppfatninger mellom de av deltakerne som har mottatt kvalifiseringsstønad, og de som ikke har, er informantene delt inn i to grupper. Gruppe 1 består av ni

personer som har mottatt kvalifiseringsstønad. Gruppe 2 består av fire personer som ikke har mottatt denne ytelsen. De har i stedet mottatt vanlig sosialstønad, kursstønad og eventuelt motivasjonsstønad på tilsammen ca. 6.500 kr. og som er utbetalt i forhold til vanlig praksis, det vil si oppstykket og fra forskjellig hold (A-etat og sosialkontor). I tillegg er det gjennomført intervjuer med tre ansatte i sosialtjenesten, inkludert personer som har vært ansvarlig for gjennomføringen av forsøksordningen.

Rekruttering av informanter

Utvalget har dels blitt rekruttert via Åsane Sosialkontor sine klientregistre. Her ble forskerens informasjonsbrev med svarslipp (og en på forhånd frankert konvolutt) sendt fra Sosialkontoret til et tilfeldig utvalg (etter «loddtrekningsmetoden») på 15 deltakere i gruppe 1. I tillegg presenterte forskeren evalueringen for dem som deltok i prosjekt Amalie våren 2004. Presentasjonen skjedde på en gruppesamling på Åstvedt Industrier hvor ca. halvparten av de tolv deltakerne var til stede. Her delte forsker ut informasjonsbrev med svarslipp som også de kunne returnere direkte til forsker. Deltakerne kunne også ringe direkte til forsker.

For de av deltakerne som deltok, eller som nylig hadde gått på «Amalie-kurset» og i tillegg hadde mottatt kvalifiseringsstønad, gikk rekrutteringsprosessen ganske fort. Her svarte over en tredjedel av de 15 som fikk brevet sendt i posten, og halvparten av de 6 deltakerne som fikk brevet levert på Åstvedt Industrier (til sammen 9 personer), ganske fort på henvendelsen ved å returnere svarslippen. Aller kjappest til å returnere svarslippen var deltakerne på kurset. Dette henger etter all sannsynlighet sammen med at forsker selv var til stede og fortalte om prosjektet. Noen tok også kontakt pr. telefon eller via SMS.

Rekrutteringsprosessen gikk seinere når det gjaldt gruppe 2 (tidligere deltakere som ikke har mottatt kvalifiseringsstønad). Her ble samme prosedyre som for gruppe 1 brukt. I første omgang var det ingen som svarte på henvendelsen. Etter ny henvendelse som i tillegg inkluderte et følgebrev fra sosialtjenesten, kombinert med telefonhenvendelser fra en saksbehandler (som ikke kjente deltakerne), fikk vi etter hvert svar fra 5 av ca. tjue deltakere, også tilfeldig utvalgt etter loddtrekningsmetoden.

Erfaringsmessig er det vanskelig å rekruttere brukerinformanter til denne typen forskningsprosjekter (Kjørstad 2002:65, Helgøy og Ravneberg 2003:13). Av hensyn til personvernets regler om frivillig deltakelse og personvernetiske hensyn, skal ikke forsker kunne rekruttere informantene ved å få personopplysninger og ta direkte kontakt, men må ta kontakt via sosialtjenesten. Det er likevel en hake ved at brevet fra forsker til utvalg sendes fra sosialkontoret. Selv om sosialtjenesten ikke får vite hvem som har svart på henvendelsen til syvende og sist, er situasjonen slik at sosialtjenestens tjenesteytere kjenner brukerne sine på godt og ondt. Brukerne står i en direkte avhengighetsrelasjon til kontoret, en relasjon som enten kan være positiv, negativ eller preget av sympati eller antipati. Dette vil kunne påvirke klientens beslutning om å la seg rekruttere til et forskningsprosjekt. I tillegg er det lett å ignorere et distansert, formelt og upersonlig brev fra en ukjent forsker fra en ukjent forskningsinstitusjon som attpåtil ligger inni en konvolutt fra sosialtjenesten. I dette prosjektet har vi vært nøye på at

utvalget av informanter har blitt tilfeldig valgt. Navnene ble klippet ut fra en liste, krøllet sammen til små kuler og lagt i en kopp for så å bli trukket ut etter loddtrekningsmetoden. Vi er derfor rimelig sikker på at det ikke har skjedd en skjevfordeling i den måten utvalget har blitt rekruttert på.

Uansett er det overraskende at det var så lett å rekruttere informanter fra gruppe 1. Selv om utvalget er tilfeldig trukket, kan mulige årsaker til oppslutningen være at det likevel er de minst kritiske, de mest motiverte eller de mest fornøyde som har svart på henvendelsen. Det kan også være at det er de mest «vellykkede» eller kanskje også de mest ressurssterke deltakerne som har svart. En annen forklaring kan være at de fleste deltakerne har vært så fornøyd med kurset at de gjerne bidrar med sine erfaringer. En tredje forklaring kan være at deltakerne i all hovedsakelighet ikke har vært langtidsmottakere, men sosialhjelpsmottakere som har vært «dette» å snu i døren og som av den grunn gjerne bidrar til forskningen fordi de ikke har så mange problemer å snakke om.

Vi tror at forklaringen er en blanding av alle disse tre. Ikke alle informantene oppfyller kriteriet om å ha mottatt sosialhjelp *minimum 8 måneder i løpet av de siste to årene*. De fleste har mottatt sosialhjelp i langt kortere periode enn det, noen kun en måned. Kun en tredjedel av informantene var langtidsmottakere etter denne definisjonen. Informantene i evalueringen har med andre ord presentert seg selv som sterkt motiverte, ganske fornøyde, ressurssterke, men også som kritiske deltakere. Dette gjelder for så vidt også gruppe 2, selv om de var noe vanskeligere å rekruttere. En årsak som informantene i gruppe 2 selv har oppgitt, er at gruppen er mer ukjent med «merkenavnet» Amalie ettersom deltakelsen ligger noe tilbake i tid, til da Amalie-navnet var mindre innarbeidet i sosialtjenestens vokabular. Dette kan, i følge deltakerne selv, være noe av grunnen til at så mange lot være å svare på henvendelsen fra forsker fordi de ikke trodde at Amalie-navnet angikk akkurat dem. Dette betyr at vi ikke uten videre kan slutte at gruppe 2 har vært mer misfornøyd med tiltaket enn gruppe 1.

Utvalgets representativitet

En bevisst avgrensning i evalueringen er at deltakere som har sluttet på kurset før tiden ikke er intervjuet. Årsaken til dette er at det først og fremst er kvalifiseringsstøtten som evalueres, noe som forutsetter deltakelse. Vilkåret for å få støtten er å delta. Dette vilkåret er for øvrig i pakt med arbeidslinjen, og går ut på at sosialhjelpsyttelsen kan stoppes eller reduseres for dem som nekter, eller slutter i tiltaket (§ 5.3 i Lov om sosiale tjenester). Utvalget er derfor preget av noen spesielle forhold. For det første er det svært få av informantene som har presentert seg som misfornøyd med hele tiltaket. For det andre er det svært få av informantene som har presentert seg som direkte umotiverte. Kanskje er det disse deltakerne som har falt fra underveis? Det er med andre ord mulig at vårt utvalg ikke er helt representativt, dersom det er slik at kurset også har hatt en del misfornøyde og/eller umotiverte deltakere.

Utvalget fordeler seg jevnt når det gjelder kjønn, alder og familiesituasjon. Av hensyn til anonymisering presenteres ikke detaljer om deltakernes livssituasjon, men beskrivelsene «tilsløres» noe, dog uten å forandre fakta. Seks menn og sju kvinner i alderen 21 år til 49 år, alle tilhørende Åsane bydel er intervjuet. Dette er et lite, men

likevel ganske representativt utvalg på kjønn, alder og familiesituasjon. Resultatet ville kanskje ha blitt annerledes dersom utvalget hadde bestått av flere misfornøyde og/eller flere umotiverte deltakere. Disse har ikke villet latt seg rekruttere til undersøkelsen. Det er grunn til å anta at vi finner de mest misfornøyde deltakerne blant de eldre, og de mest umotiverte blant de unge. Informantene i denne undersøkelsen gjenspeiler for så vidt dette forholdet, bortsett fra at ingen av dem kan sies å være svært misfornøyd eller svært umotivert.

Med tanke på kvalifiseringsstønad, er det imidlertid viktig å få med de eldste deltakere, ettersom denne gruppen, og da særlig enslige forsørgere, kan forventes å ha spesielle behov for, og meninger om kvalifiseringsstønad. I materialet inngår intervjuer med tre menn og fire kvinner over 30 år. Fire av informantene er under 25 år og to er 25 år. Særlig forventes det at de eldste, og da særlig enslige forsørgere, kan være kritiske til at kvalifiseringsstønad ikke er behovsprøvd. Familiesituasjonen har derfor noe si her. Kun én av kvinnene var gift og en kvinne hadde innvandrerbakgrunn. Alle unntatt én av kvinnene hadde ansvar for barn. To av mennene var samboende uten egne barn. De fire andre mennene var single, hvorav to var fedre. Deltakerne fikk selv velge hvor de helst ville bli intervjuet – på kafè, hjemme hos seg selv, på Åstvedt Industrier eller på kontoret til forsker. De fleste av intervjuene har således blitt gjennomført på cafeer i Åsane Senter, på Gullgruven og i Bergen sentrum. To av intervjuene er gjort på Åstvedt Industrier, to på forskerens kontor i Bergen sentrum og to av intervjuene ble gjort hjemme hos deltakerne.

Prosjekt Amalie sett i lys av arbeidslinjen

I det videre behandles spørsmål knyttet til arbeidslinjen i forbindelse med prosjekt Amalie og kvalifiseringsstønad. Målsetningen med prosjekt Amalie var å utvikle lokale samarbeidstiltak i Åsane bydel for å rehabilitere langtids sosialhjelpsmottakere helt, eller delvis tilbake til arbeidslivet. Prosjekt Amalie synes å ha fått en særegen lokal utforming og virker på mange måter forskjellig fra andre tilsvarende arbeidstiltak i andre kommuner. Kvalifiseringsstønad i seg selv er for øvrig eksempel på en ny og uprøvd strategi her.

Som en av 13 kommuner har Bergen kommune fått tildelt midler fra Sosialdepartementet for å iverksette, aktive, arbeidsrettede tiltak for langtidsmottakere av sosialhjelp. Ordningen har fungert som en prøveordning fra høsten 2001, og har ved årsskiftet vart i fire år. Tiltaket er i Bergen formelt avgrenset til å gjelde mottakere mellom tjue og femti år som har fått sosialhjelp i minimum åtte måneder i løpet av de siste to årene, og som er registrert, eller er villig til å registrere seg som arbeidssøker ved Aetat.

Hjelpe de som trenger det mest, eller «fløteskumme» for å få resultater?

I prosjekt Amalie prioriteres deltakere som er motivert for å gå tilbake til yrkeslivet, men som har noen «barrierer» å forsere. Ved sosialkontoret i Åsane understrekes det av ansatte at kontoret nå, mer enn noensinne, er bevisst på, og opptatt av, å få klientene ut i arbeid. Kontoret har et sterkere fokus på tiltak enn tidligere (informant 7). Det «frivillige presseb» har med andre ord økt i den senere tid. Nye personer kartlegges i forhold til arbeidsevne. Deretter vurderes det hvilket tiltak som passer for den enkelte (som praksisplasser og Amalie-prosjektet).

Her er det noen dilemmaer som går på hvordan finne den «rette» deltaker til Amalie-prosjektet. Sosialtjenesten søker å unngå å rekruttere deltakere med «tung psykiatri». Den ønsker heller ikke å rekruttere rusmisbrukere. Unge som synes å vegre seg mot deltakelse og som ikke har en spesiell grunn til å la være å delta, blir «hanket» inn. De må delta, ellers får de ikke sosialhjelp (informant 16). Dette kan tyde på at kravet om vilkår settes særlig inn for de unge. Videre er målet å rekruttere sosialhjelpsmottakere som har gått lenge i systemet. Her er sosialtjenesten ikke så regelbundet når det kommer til stykket. Samtlige informanter i sosialtjenesten sier at de også vurderer å ta inn helt nye klienter etter at de har blitt overført fra mottaksavdelingen. Årsaken er at «det er vanskelig å snu en som har vært lenge i systemet». Det er særlig de unge sosialtjenesten ønsker å snu i døren. Dette er i tråd med funn fra andre studier, hvor det har vist seg at det å «snu ungdommen i døren», det vil si de mellom 18–22 år, er en høyt prioritert oppgave for sosialtjenesten (Helgøy og Ravneberg 2003:59).

Et inntrykk er at sosialtjenesten i Åsane etter hvert har rekruttert flere yngre deltakere til prosjekt Amalie i løpet av de årene prosjektet har vart. Dette blir også bekreftet av ansatte. De forteller at ungdommen på mange måter er en takknemlig gruppe å jobbe med fordi resultatene kommer forttere der.

Profilen på prosjekt Amalie er resultatorientering. Dette stiller krav om å «sile» ut deltakere som kan vise til resultater. En konsekvens er at langtidsmottakere av sosialhjelp (fortsatt) faller utenfor. «Fløteskumming» (creaming) er for øvrig et vanlig fenomen innenfor sosialt arbeid, og betyr at det foretas en intern prioritering og at dem som er lettest å hjelpe, hjelpes først (Kjørstad 2002:114). Denne prosessen synes også å ha gjort seg gjeldende i prosjekt Amalie. Dette betyr at prosjekt Amalie etter hvert har fått et stort innslag av (unge) sosialhjelpsmottakere som i praksis ikke har vært langtidsmottakere etter ovennevnte definisjon.

En utfordring for sosialtjenesten, slik ansatte selv ser det, er å opparbeide mer kunnskap om problemsituasjonen til dem som har blitt gående lenge i systemet og som har mye å streve med (informant 4). Det er en grunn til at de som har gått lenge i systemet ikke har fått seg jobb. Et viktig kriterium i prosjekt Amalie er nettopp dette: at deltakerne må kunne komme seg ut i en jobb. De må ikke ha tung ballast. Noen av klientene kan snakke åpent om «sin ballast», andre kan det ikke. Ansatte i sosialtjenesten forteller at det er vanskelig på bakgrunn av en enkelt samtale å «sile» vekk klienter med tung ballast. En løsning, som de selv hevder kan være en vei å gå, er å få bedre tilgang til psykologer. Sosialtjenesten har i dag psykologer som den kan henvise brukere til for utredning. De har imidlertid ikke mulighet til å henvise klienter til samtalerapi. I følge

ansatte ved sosialtjenesten ville dette kunne gjort rekrutteringen til prosjekt Amalie lettere enn hva tilfellet er i dag. Det er mulig at dette kan være et tiltak som vil kunne tilføre noe når det gjelder å hjelpe de som trenger det mest.

Bestiller–utfører modell

Hvilken type forvaltning som er best egnet til å realisere arbeidslinjen, er et interessant spørsmål som dessverre ikke kan tas opp i sin fulle bredde innenfor rammene av denne rapporten. Jan-Tore Pedersen hevder at arbeidslinjen har forsterket problemet med at velferdsapparatets organisering har vært minst tilgjengelig for dem som trenger det mest. Årsaken er at mange klienter trenger en felles samordnet bistand med kombinasjoner av sosialhjelp, trygd og arbeidsmarkedsetatens tjenester. I realiteten har vi ikke hatt noen helhetlig administrasjon til å realisere arbeidslinjen (Pedersen 2002:8).

Prosjekt Amalie har blitt organisert i forhold til en såkalt bestiller–utfører modell. Et hovedtrekk i denne modellen er at noen arbeidsoppgaver settes ut til andre. Som nevnt er det A-etat og sosialtjenesten som står som bestillere av kurset, mens arbeidsmarkedsbedriften Åstvedt Industrier er den utførende instansen. I kjølvannet av denne modellen kan det reises mange spørsmål som vi ikke kan gå inn på her, men som er viktige i forhold til organisering og samordning for å realisere tiltaket, som for eksempel koordinering, avklaring av ansvarsforhold eller hvordan takle uforutsette hendelser, osv.

Hovedmålet i prosjekt Amalie er dermed ikke bare å få sosialhjelpsmottakere uti arbeid, det handler også om å utvikle lokale samarbeidstiltak i bydelen mellom Åsane sosialkontor, A-etat, Åstvedt Industrier A/S, Voksenopplæringen Nord og aktuelle arbeidsgivere for å rehabilitere mottakere helt eller delvis tilbake til arbeidslivet. Ved sosialtjenesten i Åsane bydel, som er ett av de største kontorene i Bergen kommune, er det ansatt en koordinator på full tid som har koordinert tiltaket og samarbeidet, ikke bare med sosialtjenestens egne saksbehandlere, men også med A-etat og med Åstvedt Industrier for å rekruttere deltakere. Dette synes å være vellykket.

Åstvedt Industrier A/S er Hordalands største Arbeidsmarkeds- og attføringsbedrift og produserer produkter og tjenester innenfor arbeidsfelt som data, skilt, mekanisk og elektronikk, IT, kantine, rengjøring, transport etc. Kurstilbudet gis til grupper på tolv personer to ganger i året. Fra høsten 2001 til sommeren 2004, har åtte grupper deltatt i tiltaket. Arbeidstreningen foregår enten ved en av avdelingene på arbeidsmarkedsbedriften Åstvedt Industrier A/S, eller i en annen bedrift i Bergen kommune. En fordel ved å bruke Åstvedt Industrier A/S, slik sosialtjenesten selv ser det, er at dette gir muligheter til å kartlegge deltakernes muligheter og begrensninger i forhold til å komme tilbake til, eller uti, arbeidslivet. De fleste deltakerne i prosjektet skriver også en handlingsplan som del av denne kartleggingen sammen med kursledelsen ved Åstvedt Industrier. Åstvedt Industrier lager også en rapport på den enkelte.

Videre evaluerer sosialtjenesten prosjektet underveis, både midtveis og avslutningsvis. Ved midtevalueringen møtes den ansvarlige sosialkurator, deltaker, kursleder og prosjektleder og tar opp ting om hvorvidt deltakeren trives, om vedkommende skal hoppe av nå og eventuelt prøve en annen praksisplass, de diskuterer det psykiske

aspektet og drøfter muligheten for å gjøre andre ting. Ved sluttevalueringen lages en fortsettelseplan for dem som ikke klarer å komme seg ut i arbeid.

Samarbeidet mellom sosialtjenesten og A-etat var vanskelig til å begynne med, i følge ansatte ved sosialtjenesten (informant 4). De to etatene snakket ikke «det samme språket». Et annet problem som forsterket det hele var at sosialtjenesten hadde fått penger, men ikke a-etat:

«...og a-etat hadde bare fått oppgaven og ingen midler. Så var det mye att og fram og så var det liksom kulturforskjeller at vi brukte tid på å få de til å forstå at det var spesielle problemstillinger her. Jeg hadde problemer med å få a-etat til å godta at vi tok inn folk som ikke hadde meldt seg til punkt og prikke hver 14. dag i et halvt år, sånn som reglene sa».

Samarbeidsforholdet ble imidlertid bedre etter hvert, noe som for så vidt også gjenspeiler seg i deltakernes meninger om hvordan de har opplevd samarbeidet mellom instansene. De ferskeste deltakerne hadde et bedre syn på a-etat enn de som for eksempel tilhørte gruppe 2.

Fleksibelt, men varierende tilbud

Prosjektet har fått navnet «Amalie», etter forbokstavene til pedagogiske prinsipper som også kan sies å være viktige elementer i arbeidslinjen: «**a**ktivitet, **m**otivasjon, **a**nsvaret, **l**ivskvalitet, **i**nitiativ og **e**nergi». Kursdeltakelsen er delt i ulike faser. Etter tre ukers kursing på Åstvedt Industrier der deltakerne blant annet kartlegges og får mulighet til IT-opplæring, går deltakerne ut i praksis. Dette tilbudet med kombinert arbeidstrening, opplæring og bistand til jobbsøking eller veiledning i forhold til videre skolegang går over 12 uker. Praksisen kan skje ved en bedrift som deltakeren selv velger, eller den velges ut i samarbeid med kursledelsen på Åstvedt Industrier. Flere av deltakerne hadde selv valgt praksisplassen sin, mens andre hadde fått god hjelp av kursledelsen ved Åstvedt Industrier til å finne praksisplass.

Kurset er i noen grad tilpasset individuelle behov. En fordel ved prosjekt Amalie er at deltakerne kan prøve seg på *flere* praksisplasser. Dersom de mistrives på den første praksisplassen, vil Åstvedt Industrier kunne være behjelpelig med å finne en ny praksisplass. I tillegg får deltakerne anledning til å skrive cv og finne ut hvor de står i arbeidslivet. De fleste av informantene var for så vidt fornøyd med praksisplassen sin, men tilbudet varierte likevel veldig. En sluttet etter kort tid fordi jobben ikke passet, og strevde med å finne seg en ny praksisplass. En annen fikk ikke praksisplass i det hele tatt, mens en tredje fikk et skreddersydd praksisopplegg tilpasset sine behov ved Åstvedt Industrier. Tre av deltakerne var i praksis ved Åstvedt Industrier (data og skilt). Andre ble utplassert i ulike bedrifter som bilfirma, bygningsbransje, syke- og aldershjem, legekontorer, barnehager, butikker og lignende.

Kvalifiseringsstønadene virker mindre stigmatiserende

Allerede fra dag én mottar deltakerne kvalifiseringsstønad. Samtlige informanter gir uttrykk for at de er fornøyd med kvalifiseringsstønad og at de ser på den som en slags lønn og ikke som sosialstønad. Det er et hovedinntrykk at informantene oppfatter kvalifiseringsstønadene som mindre stigmatiserende enn den vanlige sosialstønad. De fleste ga også uttrykk for at de syntes at det var bra at deltakelsen var på vilkår, eller som en informant sa det: «Jeg skjønner dette med vilkår, man må jo godta å gjøre noe for pengene. Jeg forstår det ikke som disiplinering» (informant 11). Kun én av informantene hadde forstått det slik at han måtte være med på Amalie-prosjektet for å få jobb. Dette syntes han var noe utidig. Denne informanten oppfattet imidlertid ikke stønaden som stigmatiserende, han ville bare fortsette mulig ut i jobb, uten å gå veien om noen kurs.

Liten grad av differensiering

Kurset differensierer ikke mellom deltakernes alder, nasjonalitet eller utdanningsnivå, men skal være et tilbud tilpasset alle. Det sier seg selv at dette kan være vanskelig. I denne sammenheng kan en kanskje si at kurset er dårlig tilpasset individuelle behov. Det var for eksempel sprikende meninger blant informantene om hvorvidt kursinnholdet var utfordrende nok, eller hvorvidt de opplevde det som kjedelig eller som «dikking og dilling». En hevdet at prosjektet var for lite «streng» med innvandrerne og at innvandrere ikke ble tatt på alvor (informant 15). De fleste hevdet at kurset var greit nok, at mangfold var bra, og at kursdeltakerne lærte mye av hverandre. Tre deltakere følte seg hensatt til ungdomsskolenivå og mente at det ble for mye «dikking og dilling».

Aktiviteter det hersket delte meninger om, var sosiale aktiviteter som bowling eller go-cart. Flesteparten av informantene var med på dette. De som var med, synes det var moro, utfordrende og sammensveisende. Her fikk de prøve seg selv og sine egne grenser. Mange hadde aldri prøvd verken go-cart eller bowling før. Andre syntes det var positive avvik fra en trasig hverdag. To av informantene, derimot, var svært kritiske til dette som de kalte for «tvangskosing til veldig god timebetaling». De hevdet at dette og lignende aktiviteter, var motiveringstiltak som de godt kunne klare seg uten (informant 2 og 3). Deltakelsen i slike sosiale «terapeutiske» aktiviteter ble av disse informantene oppfattet som «frivillig press» som ble mer eller mindre påtvunget dem. De deltok av den grunn ikke.

Prosjekt Amalie synes å være dårlig tilpasset deltakere med høyere utdanning og/eller deltakere som ønsker å ta videre utdanning ut over videregående skole. Som nevnt ovenfor, mente de fleste informantene at det var bra at kurset var rettet mot alle, uansett behov, slik som denne informanten sa det:

«Jeg synes at det var veldig greit at det var alle aldersgrupper som var med på kurset, det at alle var der og ble tatt for likt. De eldste har vært gjennom forskjellige ting, alle har forskjellige livserfaringer, noen har utdanning, noen ikke, noen har jobbet i 20 år, noen har ikke jobbet i det hele tatt» (informant 10).

Noen av informantene, og særlig de som hadde høyest utdanning og lengst arbeidserfaring, skilte seg klart ut. De fortalte at de følte seg nedvurdert på kurset: «Det som skuffet meg egentlig, det var at listen var lagt så lav, følte meg snakket til som en liten unge....følte meg satt ned til ungdomsskolen på et vis» (informant 6). Denne informanten mente i likhet med to andre «at kurset måtte dele opp gruppene etter nivå eller kompetanse». De mente også at Åstvedt Industrier var veldig orientert mot praktiske yrker: «Dette kan passe for noen, men ikke for meg, jeg har ti tommeltotter, er teoretisk, ikke praktisk anlagt» (informant 2).

Deltakerne får både opplæring og bistand til jobbsøking og/eller veiledning om videre skolegang. Når det gjelder bistand til jobbsøking, får kurslederne ved Åstvedt Industrier også mye skryt av informantene. Samtlige informanter forteller at de fikk god tilgang til datamaskiner og god hjelp til å skrive søknader. Alle informantene søkte på jobber mens de var på prosjekt Amalie. De fikk også god hjelp til å ta kontakt med aktuelle arbeidsgivere og hjelp til å skrive CV.

Situasjonen synes å ha vært litt vanskeligere for de av informantene som ikke ønsket jobb, men videre skolegang på høyskolenivå. Her gikk prosessen noe seinere. En av deltakerne følte seg lite prioritert og opplevde at hun ikke fikk så god hjelp til å komme seg videre i utdanningen. Hun fortalte at hun hadde vurdert å slutte på kurset fordi det ikke var motiverende nok, og fordi hun bare ble gående uten å gjøre noe. Hun hadde i praksis ingen praksisplass og var en av dem som kom seint og gikk tidlig. Årsaken var kanskje at hun hadde litt for høye krav til jobben. På den andre siden er det få som vil ta til takke med hva som helst. Denne informanten var ikke noe unntak, i så måte. En annen informant fortalte at han hadde valgt feil praksisplass som førte ham ut i videre arbeidsledighet. Dette var noe han hadde kommet fram til i ettertid.

Praksisplassen – ikke «lekearbeidsplass» akkurat

Svært få av deltakerne opplevde praksisplassen sin som en «lekearbeidsplass». En informant fortalte imidlertid at han følte seg overflødig på arbeidsplassen og at han mistet motivasjonen etter hvert. Dette til tross for at han selv hadde funnet plassen. Fravær førte til at han fikk en dårlig attest fra arbeidsplassen som han ikke kunne bruke videre. For ham kan det kanskje snakkes om at praksisplassen var en slags «lekearbeidsplass». En annen fortalte at han hadde sluttet ganske raskt fordi han følte seg lurt. Han var blitt forespeilet jobb, noe han ikke fikk på den arbeidsplassen. Derfor sluttet han. For andre var realitetene helt motsatt.

Flere deltakere fortalte at de faktisk jobbet mye mer enn de burde og at de nærmest ble «spist» av arbeidsgiver med hud og hår (informant 2, 5 og 6). En av deltakerne følte at hun ble både utnyttet og benyttet av arbeidsgiver, særlig fordi hun jobbet både ettermiddager og kvelder. På spørsmål om hvorfor hun hadde arbeidet så mye, svarte hun at hun ønsket å «gjøre seg selv uunnværlig». Hun hadde ingenting å tape, fordi hun visste at hun ville få en god referanse (informant 2). Selv om de skulle være arbeidskraft «på toppen» av de andre ansatte i bedriften, følte noen det slett ikke slik. De følte seg

som en del av arbeidstokken på godt og vondt. En av deltakerne opplevde at arbeidsplassen hennes nærmest kynisk benyttet seg av sjansen til å få gratis arbeidskraft.

To av informantene fortalte at de kom i klemme mellom arbeidsgiver og kurs. De fortalte at de hadde svært dårlig samvittighet overfor arbeidsgiver dersom de måtte be om fri, for eksempel for å gå til tannlegen. De etterlyste at kontrakten med arbeidsgiver burde ta med dette punktet: «at det blir skrevet på den kontrakten at vi skal gå på topp, vi skal ikke regnes med i arbeidstokken, og at er der noe vi skal gjøre, så skal vi kunne gå fra arbeidsplassen med god samvittighet» (informant 5). En av deltakerne angret på at hun så raskt hadde gått ut i praksis uten å få med seg kursdelen på Åstvedt Industrier. Årsaken var at hun gjerne skulle tatt datakortet. Hun kunne ikke ta fri fra jobben for å ta dette fordi hun hadde en type jobb som «låste» henne. Kollegaene var avhengig av at hun var der. Heller ikke hadde hun anledning til å ta kurset på ettermiddags- og kveldstid fordi hun var alenemor og uten pc. Hun mente at Åstvedt Industrier slapp deltakerne for lett. Hvis hun hadde tatt datakortet, hadde hun vært enda bedre kvalifisert til å ha den jobben hun fikk praksisplass i (informant 6).

Kompetansegivende opplæring

Arbeidstiltak er blitt kritisert for ikke å integrere kompetansegivende undervisning. Dette synes ikke å gjelde for prosjekt Amalie. Noen av deltakerne får blant annet muligheten til å ta flere moduler i datakortet ved Åstvedt Industrier. Dette var svært viktig for noen av informantene, for andre har det ikke vært fullt så viktig. Enten fordi de ikke var interessert i data, eller fordi de allerede hadde denne kompetansen. Åstvedt Industrier har i tillegg muligheter til å skreddersy IT-opplæring for noen, hvilket en av deltakerne nøyte godt av. Akkurat på dette punktet synes Amalie-kurset å være fleksibelt og godt tilpasset individuelle behov.

Dersom deltakerne i prosjektet ikke har fått jobb, tilbud om kurs, opplæring eller lignende i løpet av de første tolv ukene, står deltakerne fortsatt i prosjektet. Da er saksbehandler ved sosialkontoret og prosjektets medarbeidere ved A-etat, forpliktet til å bistå deltakeren med veiledning om videre tilbud. Noe som synes å mangle i kurset var deltakernes mulighet til selv å evaluere prosjektet. Dette burde kanskje vært innført.

Tett oppfølging

Hovedinntrykket er at oppfølgingen fra kursledelsen ved Åstvedt Industrier og prosjektets koordinator sin side har vært bra. For å demme opp for situasjoner der deltakerne kan bli utnyttet, er det satset på en modell med tett oppfølging av deltakerne. Dette gjelder ikke bare fra Åstvedt Industrier sin side, men også fra sosialtjenesten. For eksempel deltar koordinatoren av Amalie-prosjektet både i begynnelsen og i sluttfasen av kurset. Koordinator skal sammen med de andre instansene følge opp og gripe fatt i slike ting dersom noen av deltakerne føler seg utnyttet, eller dersom plassen ikke er den rette. For noen ordnet det seg også etter hvert. For andre ordnet det seg ikke. Inntrykket er likevel at til tross for god og tett oppfølging, var det noen deltakere som opplevde å

komme i klemme og som følte seg utnyttet av arbeidsgiver. Det er mulig at dette forholdet likevel er noe bedre i prosjekt Amalie enn i andre praksisplasser.

Oppsummering

I dette kapitlet er prosjekt Amalie drøftet i lys av trekk ved arbeidslinjen. Hva som er det spesielle ved dette prosjektet er framhevet. Prosjektet er nytt, og har tatt i bruk nye organisasjonsformer (bestiller–utfører modell) og nye virkemidler som for eksempel kvalifiseringsstønad. Et hovedinntrykk er at denne stønaden virker mindre stigmatiserende enn vanlig sosialstønad. Videre er det pekt på noen sentrale dilemmaer. Dette gjelder for det første dilemmaet mellom å hjelpe de som trenger det mest vs. fløteskumming, det vil si hjelpe de som er lettest å hjelpe. Prosjekt Amalie, i likhet med flere andre tilsvarende tiltak i sosialt arbeid, synes å ha fått en profil der resultat-orientering, forstått som fløteskumming, har blitt mer fremtredende enn hva som er ønskelig sett fra ledelsen sin side.

Prosjekt Amalie synes å være et fleksibelt, men også et varierende tilbud som i noen grad har vært tilpasset individuelle behov. Et annet dilemma er grad av differensiering der tilbudet i liten grad synes å ha vært tilpasset innvandrere eller deltakere med høyere utdanning. Til forskjell fra andre «arbeidslinje-tiltak» som har vært oppfattet som «lekearbeidsplasser», er det en hovedoppfatning at praksisplassene her i liten grad har blitt oppfattet som dette, snarere tvert i mot. Informantene forteller at kurset har gitt dem mer kompetanse, særlig muligheten til å ta datakortet ble vurdert som svært positivt. Det spesielle med prosjekt Amalie er en tett oppfølging av deltakerne, noe som også blir vurdert som svært positivt av informantene. Til tross for dette, opplevde noen av deltakerne å komme «i klemme» mellom arbeidsgiver og prosjekt.

Kvalifiseringsstønadens virkning på deltakelsen

I dette kapitlet skal kvalifiseringsstønadens betydning for deltakelsen i prosjekt Amalie drøftes. Først litt om hvem deltakeren er, og hvem som har tatt initiativ til deltakelsen i prosjekt Amalie. Er det sosialtjenesten eller er det brukeren selv? En antagelse er at dette sier litt om motivasjonen til å delta. Videre vil det fokuseres på individuelle målsetninger med deltakelsen og fokuseres på kvalifiseringsstønadens betydning for 1) selvfølelse, 2) personlig økonomi, 3) fast arbeid, og sist, men ikke minst, 4) arbeidsmengden ved kontoret.

Delvis utdanning og manglende arbeidserfaring kombinert med helseproblemer

Informantene i undersøkelsen kan deles inn i tre grupper etter grad av utdanning, arbeidserfaring og helseproblemer. Fire av deltakerne (gruppe A) hadde *delvis* eller *utilfredstillende utdanning*, fire (gruppe B) hadde *manglende arbeidserfaring* og fire (gruppe C) hadde også *helseproblemer* av fysisk eller psykisk art. Problemene ble forsterket for én av informantene som i tillegg til helseproblemer også hadde fått huller i cv'en sin på grunn av avbrutt utdanning og manglende arbeidserfaring. Det var også i gruppe C at det var langtidsmottakere som hadde mottatt sosialstønad over lengre tid enn åtte måneder de to siste årene.

Med delvis eller utilfredstillende utdanning menes deltakere som enten har avbrutt videregående skole og for eksempel fullført bare VK1, har strøket til eksamen (det siste året), mangler vitnemål eller har så dårlige standpunktkarakterer at disse må forbedres. I denne kategorien er det også inkludert personer som har fullført allmenfaglig videregående, tatt ex-phil., og eventuelt påbegynt videre utdanning uten å fullføre. Problemet til gruppe A er derfor kort sagt en kombinasjon av delvis utdanning og ingen jobberfaring: slik som en av informantene selv beskrev det: «Liksom sånn delvis utdanning og ingen jobberfaring, så er det jo helt umulig». For henne var Amalie-prosjektet «rett og slett den muligheten til å komme seg ut i praksis ett eller annet sted, bare få foten innenfor og så kunne jobbe seg videre derfra» (informant 6). Åstvedt Industrier kan for denne gruppen gi den siste «puffen» til å komme seg videre, dette gjelder særlig de av deltakerne som har fullført videregående skole.

Med manglende arbeidserfaring menes dem som har en utdanning, som for eksempel kokk, mekaniker, eller dekoratør, men som av ulike grunner ikke har fått seg jobb. Her inngår også dem som har vært hjemmeværende i mange år. Årsaker til arbeidsledigheten kan enten være at den arbeidssøkende er overkvalifisert, eller at jobben vanskelig lar seg kombinere med det å være eneforsørger eller også at det er svært få jobber akkurat i den bransjen. Noen av informantene forteller at de har siktet seg inn mot et snevert marked der konjunktorene i tillegg har vært nede en stund. For gruppe B kan problemet derfor være det å få nok praksiserfaring slik at jobbmulighetene økes, eller rett og slett å skaffe seg et nytt yrke, noe som kan være vanskelig nok.

Med helseproblemer menes uklare, diffuse og tilsynelatende kroniske skader (i kne, nakke, rygg) etter for eksempel en arbeidsulykke, eller rusrelaterte psykiske problemer (angst og depresjon). Dette kan være årsaker til at personene ikke har klart å holde på jobben og vært sykemeldt i lange perioder. Tre av deltakerne i gruppe C kunne derfor ikke lenger utføre sitt gamle yrke, men måtte søke nye veier. En av informantene fortalte at han når som helst kunne få jobb innen tømring, snekring eller lignende. Men på grunn av en nakkeskade, kunne han bare ta kontorjobber som han ikke var utdannet for.

En av deltakerne i gruppe C som hadde vært langtids sosialhjelpsmottaker, søkte om yrkesrettet attføring og fikk det innvilget som et resultat av sin innsats på prosjekt Amalie og i tiden etter. For gruppe C kan Amalie-prosjektet være en måte å finne ut hvor en står og være en anledning til å prøve og se hva man tåler av arbeidstempo. For

en av deltakerne var prosjekt Amalie en mulighet til å finne ut hva han kunne jobbe med: «Prosjekt Amalie var en helt genial sak, når jeg da hadde gått litt tom for energi og hadde søkt på et x antall jobber» (informant 10).

Initiativ til deltakelse også hos brukerne selv

Flesteparten av informantene ble rekruttert til prosjekt Amalie via sin sosialkurator ved sosialtjenesten i Åsane bydel. Noen informanter fortalte at de også lenge hadde mast og tigget om å få bli med på noe sånt. En av informantene i gruppe A fortalte at hun fikk høre om Amalie-prosjektet via en venninne som hadde fått tilbud om det. Hun forteller at hun etter det rett og slett gikk på sosialkontoret og krevde å få være med på det. Dette vitner om sterk vilje til å komme seg ut i arbeid og stor tro på Amalie-prosjektet og de mulighetene som dette kan gi. Samtlige informanter sier også at de sa ja med en gang de ble forespurt.

En annen i gruppe C forteller at han fikk brev direkte fra prosjektets koordinator som spurte om han ville delta. Særlig interessant ble kurset for ham da han ble forespeilet at han kunne ta IT (datakortet) ved Åstvedt Industrier og i tillegg få kartlagt sin IT-kompetanse. Han fortalte at hvis han bare hadde «blitt plassert på Åstvedt Industrier på mekanisk avdeling og satt til å koste, så hadde jeg ikke gjort det. Det var det at jeg ble forespeilet at jeg kunne ta noe IT. Målet mitt var å opparbeide mer kompetanse innen IT» (informant 12).

Svært få av deltakerne fortalte at de hadde kontakt med A-etat i den tidlige fasen av kurset. Dette gjelder særlig gruppe 2. De fleste sier også at sosialkontoret sammen med Åstvedt Industrier, var den mest engasjerte og behjelpelige instansen: «Du følte at du hadde noen som ønsket å hjelpe deg og, og ikke bare sa det». Denne deltakeren sa også «at hadde det ikke vært for Amalie-prosjektet, hadde jeg gått på sosialstønad fremdeles» (informant 12). Inntrykket er likevel at A-etat kom mer på banen senere i prosessen, og da særlig for de av deltakerne som hadde sluttet på Amalie og fremdeles ikke fått jobb.

Ulike individuelle målsetninger med deltakelsen

Ingen av informantene gir uttrykk for manglende arbeidsmotivasjon i den forstand at de heller ønsker å gjøre noe annet enn lønnsarbeid, som hovedårsak til at de var sosialhjelpsmottakere og lot seg rekruttere til prosjekt Amalie. Tvert i mot, de fleste deltakere sier at målsetningen med å delta i prosjekt Amalie er å komme seg *fortest mulig ut i jobb*, slik som en deltaker i gruppe B sa det: «Jeg skal ut igjen i jobb, ferdig med det». Det var likevel en viss forskjell når det gjelder hvilke mål den enkelte har satt seg med deltakelsen.

Noen var klare på at de ønsket seg fast *jobb* og at praksisplassen skulle være springbrettet til å få seg fast jobb, aller helst på praksisplassen. En av deltakerne i gruppe C som hadde dette som målsetning, fortalte at han hadde følt seg lurert da han av

arbeidsgiver allerede første praksisdag hadde fått beskjed om at han ikke kom til å få jobb der. Etter dette hadde han mistet lysten og sluttet på praksisplassen. Det kan være at denne deltakeren hadde litt urealistiske målsetninger om hvor fort det skulle gå. Han hadde imidlertid ikke gitt opp og var i ferd med å søke nye jobber da han ble intervjuet. Han fortalte at han var desperat på å få en fast jobb og hadde liten tid å miste, særlig fordi han hadde opparbeidet seg mye gjeld (informant 3). Andre igjen, som heller ikke ble forespeilet jobb på praksisplassen, var mer optimistiske, men dette var særlig fordi de ble forespeilet vikarjobber eller ekstravakter.

Andre ønsket mest mulig *praksiserfaring* for deretter å få seg jobb ett eller annet sted. «Jeg likte dette med mulighetene til å komme seg ut i praksis, det var den muligheten jeg huket tak i» (informant 6). En annen forteller det samme: «Det var praksisen som fristet, det var det som var mitt mål, jeg var desperat» (informant 2). For disse informantene var det ikke fullt så viktig å få jobb på selve praksisplassen, de var mer innstilt på at dette kunne ta tid, og hadde håp om å få jobb på en lignende arbeidsplass.

Andre igjen i gruppe A, som hadde planer om å utdanne seg videre, var *lei av å ikke ha noe å ta seg til*. Dette var for så vidt en tilleggsfaktor for de fleste, slik som en i gruppe B sa det: «Jeg stortrives, det å komme seg opp om morgenen, gjøre noe, være trøtt og sliten, nyte helgen med god samvittighet og ikke la hver dag bli omtrent en helg, bare sove og ikke vite hva du skal gjøre» (informant 5). En annen, som innrømmet at han hadde begynt på Amalie fordi han ikke hadde noe annet å ta seg til, fortalte det slik: «Og så var det noe å gjøre på. På den tiden så sov jeg jo bare og gikk rundt og dasset, det var ikke noe gøy. Jeg hadde lyst på rutine igjen. Komme meg opp om morgenen. Det var det jeg trengte, det har jeg alltid hatt problemer med» (informant 9). Deltakelsen i prosjektet førte til at informanten fikk lyst til å jobbe: «Jeg kom jo inn i prosessen og fikk lyst til å jobbe. Det var den rutinen, og så ble jeg lei av å dra opp til Åstvedt Industrier hele veien, fikk lyst til å dra et annet sted».

Kvalifiseringsstønaden viser at «sosialen» bryr seg, man føler seg verdsatt

Før kvalifiseringsstønaden ble innført fra 01.04.2003, mottok informantene i gruppe 2 kursstønad fra Aetat etter gjeldende satser for AMO-kurs, motivasjonstilskudd fra sosialtjenesten, og eventuelt supplerende økonomisk sosialhjelp for de som hadde rett til dette. Formålet med å innføre kvalifiseringsstønaden var todelt. Sosialtjenesten ønsket dels å forenkle forvaltningsarbeidet, dels å innføre en ordning som var pedagogisk riktigere for brukerne.

Kvalifiseringsstønaden ble innført som forsøksordning 01.04.2003 over kommunens lønssystem til deltakerne i prosjektet. De fire siste deltakergruppene har mottatt denne ytelsen som består av omdefinerte sosialhjelpsmidler og AMO-kurspenger som til forskjell fra tidligere, utbetales *en gang i måneden*. Stønaden er som tidligere nevnt, ikke skattepliktig og gir ikke pensjonspoeng. Den er heller ikke behovsprøvd.

Det er et hovedinntrykk at deltakelsen i prosjekt Amalie i seg selv har vært bra for selvfølelsen til deltakerne. Deltakelsen har ført til at informantene har opplevd en

positiv oppmerksomhet og gitt dem følelsen av å være inkludert og akseptert. Bare det å bli plukket ut til prosjekt Amalie har vært bra for deltakerne. Siden prosjekt Amalie i seg selv får positiv omtale av informantene, er det desto vanskeligere å holde deltakelsen i prosjekt Amalie og virkningene av kvalifiseringsstønad fra hverandre. Begge tiltakene samlet sett, er med på å styrke selvfølelsen til deltakerne, men at kvalifiseringsstønad oppleves som et ekstra pluss som er motiverende og som gir deltakerne en følelse av å «bli litt mer med i samfunnet», slik som informant 3 uttrykte det: «det er motiverende å tjene penger, jeg hadde bestemt meg for at jeg ville ha fast jobb, og kvalifiseringsstønad styrket motivasjonen» (informant 3). En annen informant fortalte at hun følte at kvalifiseringsstønad var lønn for den jobben hun hadde gjort (informant 5).

De av informantene som hadde mottatt kvalifiseringsstønad (gruppe 1) påpekte at kvalifiseringsstønad var motiverende av flere grunner. Et viktig argument er følelsen av å bli *verdsatt*. De av informantene som ikke hadde mottatt kvalifiseringsstønad hadde ikke følt seg verdsatt på samme måte, og var nærmest misunnelige på de som hadde fått kvalifiseringsstønad, ja de ble faktisk paffe og litt oppgitte da de fikk høre om stønaden: «Hvorfor fikk ikke vi det?» var et spørsmål som gikk igjen.

Når det gjelder følelsen av å være verdsatt, var det stor forskjell mellom gruppe 1 og 2. En av deltakerne som ikke hadde fått kvalifiseringsstønad, fortalte at kvalifiseringsstønad viser at sosialen bryr seg: «Det at de spytter gjerne i litt for at folk skal komme seg i arbeid, det gjør at man føler seg verdsatt» (informant 13).

De fleste deltakerne i gruppe 1 føler at kvalifiseringsstønad og deltakelsen i prosjekt Amalie har gitt dem et bedre selvbilde. De setter pris på pengene, slik som en beskrev det: «Pengene hjelper på. Det er motiverende. Kvalifiseringsstønad er et ekstra gode» (informant 14). Dette betyr at det ikke bare handler om pengene i og for seg, men også om symboleffekten av å bli verdsatt. Stønad gjør at deltakerne ønsker å yte litt mer og gi noe igjen for pengene. Det å få penger fra sosialtjenesten til å sitte hjemme, gir ingen god selvfølelse. Samtlige deltakere mener at det er godt å tjene pengene selv, også på denne måten. Det er selvfølgelig enda bedre å tjene dem i en ordinær jobb.

En av deltakerne som vurderte å slutte på Amalie-kurset, var helt klar på at hun hadde sluttet dersom det ikke hadde vært for kvalifiseringsstønad. For henne handlet det også om pengene, fordi hun hadde et lite barn å forsørge. Det viste seg også at deltakelsen bar frukter for henne til slutt. Hun kom inn på et utdanningsløp. Det ville det ikke ha gjort dersom hun på et tidligere stadium hadde sluttet.

Bedre kontroll over økonomien

Deltakerne i gruppe 1 og 2 er samstemte i at det å få kvalifiseringsstønad utbetalt en gang i måneden, gir bedre kontroll over økonomien. Gruppe 1 forteller at kvalifiseringsstønad gjorde det langt lettere å betale regningene med en gang. Gruppe 2 forteller at dersom de hadde fått kvalifiseringsstønad, ville det ha gitt dem langt mindre økonomiske bekymringer: «Det hadde vært positivt å få kvalifiseringsstønad. Hadde vært enda tryggere økonomisk, hadde hjulpet veldig» (informant 11).

Samtlige understreker (begge gruppene) at det er lettere å få alt utbetalt en gang i måneden. De forteller at det er et problem å holde orden på økonomien når en aldri vet når pengene kommer. Informantene forteller at det var deilig å slippe all dokumentasjonen. De ville ha fred til å konsentrere seg om arbeidet på praksisplassen. En fortalte at hun ofte ble utmattet psykisk av å bruke tid på å løpe rundt med papirer. Hun fortalte også at det var deilig å slippe å ha noe med sosialkontoret i den perioden hun fikk kvalifiseringsstønad (informant 2). Mange fortalte at de hadde hatt problemer med dette før de startet på prosjekt Amalie og fikk kvalifiseringsstønaden. Særlig hadde det medført problemer når utbetalingene gjerne kom en uke for seint. Alle understreket at kvalifiseringsstønaden var viktig på dette punktet. Deltakerne kunne i tillegg konsentrere seg fullt og helt om kurset, noe som tidligere hadde vært veldig vanskelig, særlig hvis en var i full jobb. Da hadde informantene måttet gå på alle kontorene i arbeidstiden – noe som ble beskrevet som et slit.

Kvalifiseringsstønaden gir mindre renn på kontoret

Satsen ligger høyere enn satsene i andre tilsvarende tiltak. Ved sosialtjenesten forteller informantene at de merket godt endringer etter at kvalifiseringsstønaden ble innført. For det første erfarte de at deltakerne ble mer opptatt av å holde på praksisstillingen sin og at de i det hele tatt ble mer opptatt av å være på jobb (informant 7). Dessuten blir deltakerne som nevnt trekt i lønn dersom de er borte uten gyldig grunn. Ansatte opplevde også at «det ikke lenger ble det samme rennet på sosialkuratorene: «Det er ikke det der maset som jeg ofte merker hvis de er på en praksisplass, da skal de ofte ha det ene og det andre. De skal jobbe for lusalønn og de føler at de blir utnyttet og alt dette her. Det føler jeg ikke når de er på Amalie» (informant 7). Ansatte forteller at de har opplevd nedgang i antall ekstrasøknader etter innføringen av kvalifiseringsstønad. Dette blir forsterket av flere av informantene som også sier at de ikke hadde behov for å sende ekstrasøknader eller krisesøknader så lenge de fikk kvalifiseringsstønaden (informant 16).

Dermed er det ikke sagt at alle klarte seg med kvalifiseringsstønaden. De enslige mødrene stiller i en særklasse. Alle som en hadde behov for fortløpende ekstra støtte til strøm, bolig eller SFO. Ansatte forteller altså at det har blitt mindre forvaltningsarbeid ved kontoret når det gjelder Amalie-deltakerne. Det er mulig at behandlingen av fraværsskjema kan ha ført til noe merarbeid, men omfanget har ikke vært så stort at informantene i sosialtjenesten syntes at de kunne bekrefte det.

Mindre penger å rutte med for barnefamiliene

Til tross for beløpets størrelse, forteller to av deltakerne at de fikk mindre penger å rutte med etter at de fikk kvalifiseringsstønaden:

«I utgangspunktet så kommer jeg ikke noe bedre ut med det enn om jeg hadde levd på sosialtrygd. Jeg fant ut at jeg har tapt på det. Før hadde jeg dekking av husleie, strøm, pluss stønad til livsopphold. Nå må jeg dekke strøm selv, husleie selv, jeg måtte kjøpe meg skikkelige sko til å bruke på jobben, det koster penger».

Informanten hadde mer penger å rutte med før: «Men vet du hva, jeg ser egentlig ikke på det som viktig, i henhold til meg da, jeg har målet – yrke, jobb – og det er det viktigste» (informant 5). Den andre fortalte at han i tillegg brukte mye penger på å bo og på å reise til og fra jobb. Han hadde blitt forsørget av sin mor mens han deltok i prosjektet. Dette var ganske flaut. Seinere fikk han vite at han kunne ha søkt om bostøtte og reisepenger.

Andre, og dette gjelder især de enslige forsørgerne, forteller at de i tillegg til kvalifiseringsstøtten, gjerne fikk dekket ekstra utgifter til strøm, husleie eller SFO fra sosialtjenesten. De unge, uten barn, forteller at de klarte seg godt med kvalifiseringsstøtten, de kunne til og med spare litt og eventuelt betale ned gjeld. Dette gjaldt særlig dem som bodde hos familien og dermed hadde mulighet til å spare husleie.

Kvalifiseringsstøtten som ekstra motivasjonsfaktor

Samtlige deltakere i begge gruppene hevdet at de hadde deltatt i prosjekt Amalie selv uten å få kvalifiseringsstøtten. En informant som hadde vært mottaker av sosialhjelp under en måned i gruppe 1 sa det slik: «Vet egentlig ikke om kvalifiseringsstøtten betyr noe. Det som betyr noe er å få meg jobb!» Også for gruppe B ville ikke kvalifiseringsstøtten vært avgjørende for deltakelsen. Samtlige informanter understreker at de ikke begynte for pengene sin del: «Det er ikke det jeg tenker på når jeg skal prøve å se hvordan framtiden blir. Jeg prøver å gjøre noe med det i stedet for å sitte på baken og håpe at noe detter i fanget på meg» (informant 14). Samtlige understreker at pengene hjelper på, men er ikke avgjørende for deltakelsen.

To av informantene i gruppe 1 forteller faktisk at de ikke kjente til kvalifiseringsstøtten før de begynte, slik som en sa det: «Jeg hadde ikke peiling på hva vi fikk utbetalt da vi begynte på kurset. Jeg trodde det var det samme som vi fikk på sosialkontoret. Jeg begynte for å se om det var noe som kunne hjelpe meg. Hvis det var noe som ikke hjalp meg, så hadde jeg allikevel ikke tapt noe på det, regnet jeg med» (informant 10). Da den andre informanten fikk vite det eksakte beløpet etter at han hadde begynt, følte han at det var en bonus, et pluss (informant 9).

Heller ikke for gruppe 2 ville kvalifiseringsstøtten spilt noen avgjørende rolle for deltakelsen. De hadde deltatt i prosjekt Amalie uansett. Deltakerne i gruppe 2 fortalte også at de ikke følte seg så «snytt» når det kom til stykket allikevel. De hadde nemlig fått utbetalt et høyere beløp enn hva de vanligvis hadde fått utbetalt, i form av motivasjonstilskuddet, som de for så vidt også opplevde som motiverende.

En av deltakerne i gruppe 1 sier at han kanskje hadde sluttet noe før i jobben, dersom det ikke hadde vært for kvalifiseringsstøtten. Ingen av informantene i gruppe 2 hadde vurdert å slutte på prosjekt Amalie, de forteller for så vidt det samme som gruppe 1, at om de så bare hadde fått den vanlige kursstøtten, så hadde de deltatt: «Jeg

takker ikke nei til kurset, sant» (informant 13). Dette ble særlig tydelig etter at gruppe 2 hadde blitt intervjuet, som også sa at kvalifiseringsstønadene ikke ville ha vært avgjørende for deres deltakelse.

Kvalifiseringsstønadene er med andre ord ikke avgjørende for deltakelsen i prosjektet, men en ekstra motivasjonsfaktor fordi deltakerne føler seg verdsatt. For noen kan kvalifiseringsstønadene imidlertid spille en ganske så viktig rolle. Dette gjelder særlig dersom de vurderer å slutte. Stønadene kan bidra til at de holder ut litt lenger. To av informantene i gruppe 1 har antydnet dette. Dette kan tyde på at deltakere som får kvalifiseringsstønad, holder lenger ut dersom de føler at deltakelsen i prosjektet ikke er noe for dem eller ikke lenger gir dem noe. For den ene som «holdt ut», ordnet også tingene seg etter hvert, til hennes tilfredsstillelse.

Sprikende meninger om rettigheter eller behovsprøving

Flere av de enslige forsørgerne forteller at de hadde ekstra støtte fra sosialtjenesten og fikk dekket andre utgifter som husleie eller SFO. For de yngste var beløpets størrelse imidlertid svært bra. En informant følte seg bitter fordi hun ikke fikk opparbeidet noen rettigheter i forbindelse med praksisplassen. Hun følte at hun hadde jobbet så mye og likevel ikke fått noen rettigheter. Etterpå var hun tilbake i den samme situasjonen, uten rettigheter. Hun ville gjerne hatt pensjonspoeng og skattet for beløpet. Andre, og da særlig de enslige forsørgerne, kunne godt tenkt seg at beløpet ble behovsprøvd. Bortsett fra disse informantene, var det ingen som hadde sterke meninger om disse punktene. De mente at perioden var så kort at det ikke betydde noe.

Hvem har fått arbeid?

Blant de tretten informantene i denne undersøkelsen, var det kun to som fikk fast jobb, hvorav den ene likevel ikke klarte å holde på jobben etter at det hadde gått litt tid. Dette mente han var helt og holdent hans egen feil og klandret ingen. Han var da tilbake som sosialhjelpsmottaker. Tre andre informanter hadde fått jobb i form av vikarjobber og ekstravakter som kanskje kunne føre til fast jobb på sikt. En sjettede informant var blitt lovet fast jobb etter sommeren. Han var meget optimistisk og klar for et nytt og bedre liv. En syvende informant som hadde søkt om fast jobb og nettopp blitt intervjuet av den potensielt nye arbeidsgiveren, var også ved godt mot om å få denne jobben.

Det vil være å gå for langt å si at ca. en tredjedel av informantene fikk jobb etter deltakelsen. Det man kan si er at over en tredjedel av informantene hadde *gode utsikter* til å få fast jobb.

To informanter som ikke hadde fått seg jobb verken på praksisplassen, eller i en annen tilsvarende bedrift, hadde deltatt i nye kurs arrangert av A-etat. Den ene hadde fått seg en ny praksisplass som passet bedre for ham, mens den andre hadde fått jobb som freelanser, som et direkte resultat av den ferske jobberfaringen. Hun kunne imidlertid ikke leve av det. Den tiende informanten søkte om å få seg ny plass da han ble intervjuet, mens den ellefte akkurat hadde fått seg en ny og mer interessant

praksisplass etter at det første forsøket var mislykket. Den tolvte var usikker på hva han kom til å gjøre på i tiden videre. Den trettende gikk på skole.

Oppsummering

Informantene i undersøkelsen er preget av at de har huller i utdannelsen sin og manglende arbeidserfaring. Flere deltakere hadde i tillegg helseproblemer av fysisk og psykisk art. De færreste hadde imidlertid vært langtidsmottakere av sosialhjelp slik som definert av Amalie-prosjektet.

Undersøkelsen viser at informantene har hatt stor tro på at Amalie-prosjektet og de mulighetene deltakelsen kunne gi. Særlig de som manglet praksiserfaring, opplevde deltakelsen som en solid døråpner til arbeidslivet. Kvalifiseringsstønad ble oppfattet som svært motiverende. Den ga deltakerne en følelse av å være «utvalgt» og verdsatt av sosialtjenesten og A-etat. De som ikke hadde mottatt kvalifiseringsstønad var også opptatt av dette og ga uttrykk for at de følte seg litt «snytt».

Informantene hadde fått et bedre selvbilde og et bedre forhold til arbeidslivet etter å ha deltatt i prosjekt Amalie og mottatt kvalifiseringsstønad. De opplevde særlig å få bedre kontroll over økonomien. Unntaket her var noen av barnefamiliene, som opplevde å få mindre penger å rutte med da de fikk kvalifiseringsstønad.

En viktig tilleggsfaktor var å slippe den stadige leveringingen av søknader til sosialkontoret. Dette ga dem mer positiv energi i hverdagen. Ved kontoret opplevde de ansatte på sin side en holdningsendring hos klientene. De erfarte at klientene ble mer opptatt av å holde på praksisplassen sin. Ansatte opplevde også en nedgang i antall ekstr søknader etter innføringen av kvalifiseringsstønad.

En oppsummerende konklusjon er at kvalifiseringsstønad har vært viktig, men ikke avgjørende for deltakelsen. Samtlige deltakere forteller at de ville ha deltatt i prosjektet selv uten kvalifiseringsstønad. Dette gjelder også gruppe 2. Der var liten forskjell mellom de som hadde mottatt kvalifiseringsstønad, og de som ikke hadde mottatt stønad på dette punktet. Informantenes utsagn vitner i stedet om sterk vilje til å komme i arbeid, med eller uten kvalifiseringsstønad.

Avslutning

Prosjekt Amalie er et arbeidstiltak for sosialhjelpsmottakere inspirert av arbeidslinjen i norsk sosialpolitikk. Prosjekt er tilpasset lokale forhold der sosialtjenesten og A-etat står som bestillere, mens den lokale arbeidsmarkedsbedriften Åstvedt Industrier har vært den utførende instansen. Prosjektet er koordinert fra sosialtjenesten. Denne organisasjonsmodellen synes å ha fungert godt i Åsane bydel, ikke minst takket være et godt samarbeid mellom sosialtjenesten, A-etat og Åstvedt Industrier. Over en tredjedel av informantene i undersøkelsen hadde gode utsikter til å få fast jobb som et resultat av deltakelsen. To fikk fast jobb, hvorav den ene måtte si den fra seg av helsemessige grunner. Blant de med utsikt til å få fast jobb, var det tre som hadde fått vikarjobber og ekstravakter med håp om fast ansettelse på lengre sikt. En fjerde informant var lovet

fast jobb etter sommeren mens en femte nettopp hadde vært på intervju og var ved godt mot. Alle deltakerne mente at de hadde kommet et skritt videre i forhold til arbeidslivet.

Fordeler med prosjekt Amalie

De fem viktigste fordelene med prosjekt Amalie er:

- 1) Individuell kartlegging som gir deltakerne et håndfast bevis på sin kompetanse som de kan «slå i bordet med» (overfor A-etat, for eksempel)
- 2) God hjelp til søknadsskriving og tett oppfølging
- 3) Deltakerne kan prøve seg på flere praksisplasser
- 4) Kompetansegivende undervisning integrert i opplegget.
- 5) Kvalifiseringsstønad som utbetales en gang i måneden over kommunens budsjetter

Deltakerne i undersøkelsen har særlig vist interesse for IT-opplæring. Her har Åstvedt Industrier mye å tilby og kan skreddersy opplegg tilpasset den enkeltes behov. De fleste av deltakerne har vært i praksisplasser hos arbeidsgivere i Bergen kommune. Prosjekt Amalie kan likevel a) bli enda bedre på individuell tilpassing, og b) bedre tilpasset innvandrere og deltakere med høyere utdanning og c) bedre styrt med tanke på forholdet til arbeidsgivere, slik at deltakerne ikke kommer i «klemme» mellom kurset og arbeidsgiver.

Som påpekt, kan det være vanskelig å tilpasse et slikt kurs til alle grupper. En gruppe som klart skilte seg ut blant informantene i denne undersøkelsen, var dem med høyere utdanning på høyskole- og universitetsnivå. Det er derfor grunn til å hevde at denne gruppen kanskje bør skilles ut og gies et eget tilsvarende tilbud, enten i regi av prosjekt Amalie selv, eller eventuelt også hos Aetat.

Kvalifiseringsstønaden viktig, men ikke nødvendig for deltakelsen

En vesentlig bakgrunn for introduksjon av en velferdsstrategi som arbeidslinjen har vært manglende arbeidsmotivasjon (Kildal 1998:24). Nanna Kildal hevder at dette er et problem som dels har fått en uberettiget sentral plassering, dels en altfor snever avgrensing i forhold til hva som motiverer folk til arbeid. Dette synes å bli bekreftet av informantene i denne undersøkelsen. Samtlige gir uttrykk for en nærmest desperasjon for å komme seg ut i arbeid. Dette blir understreket av at det økonomiske incentivet, kvalifiseringsstønaden, er viktig, men ikke avgjørende for deltakelsen.

Begge gruppene fortalte at de ville ha deltatt i prosjekt Amalie uansett om de hadde mottatt kvalifiseringsstønad eller ei. Den største forskjellen mellom gruppene bestod i at de som hadde mottatt stønaden, følte seg mer verdsatt. Kvalifiseringsstønaden beskrives som et gode som motiverer til å yte mer. Ingen oppga kvalifiseringsstønaden som

hovedgrunn til at de deltok i prosjektet. Et særdeles viktig punkt for alle informantene, var det å få utbetalt beløpet en gang i måneden. Dette var en enorm lettelse som sparte dem for mye slit, kanossagang mellom kontorer og tapt arbeidstid.

Mer tid til tiltaksarbeid?

Tradisjonelt har sosialtjenesten brukt mer tid enn ønsket på forvaltningsarbeid, og mindre tid enn ønsket på tiltaksarbeid. En del tid går også med til å behandle småbeløp (Helgøy og Ravneberg 2003:31). Det er på bakgrunn av denne undersøkelsen fortsatt grunn til å anta at forsøksordningen med kvalifiseringsstønad har frigjort sosialadministrasjonen for en del forvaltningsoppgaver i den tiden deltakerne har mottatt stønaden. Kanskje er dette begynnelsen på en endring der tyngdepunktet forskyves fra forvaltningsoppgaver til tiltaksarbeid? En hypotese er at innføringen av stønadsordningen betyr frigjøring av tid brukt på forvaltningsarbeidsoppgaver i sosialtjenesten, slik at den samlede gevinsten kan bli mer tid til tiltaksarbeid.

Tilbud til flere?

Tiltaket synes å ha fungert så bra at flere sosialhjelpsmottakere fra andre bydeler i Bergen, og da især flere eldre deltakere, kanskje burde få deltatt i prosjektet. Prosjekt Amalie viste seg å være dårligst tilpasset deltakere *med høyere utdanning*. En løsning kan være å skille denne gruppen ut, og gi dem et eget tilsvarende tilbud, enten i regi av prosjekt Amalie eller eventuelt Aetat. Prosjektet har etter hvert fått en «fløteskummende» profil. Det er unge kortidsmottakere som skal snus i døren, fordi det viser raske resultater. De eldste langtidsmottakerne som er over 25 år, blir gående i systemet. Sosialtjenesten burde kanskje få tilgang til å henvise folk til samtalerapi. Dette kunne ha løst noen knuter og gjort det lettere å rekruttere flere langtidsmottakere, det vil si de som trenger det mest.

Et viktig punkt er at sosialtjenesten burde gjøre mer for å rekruttere *eldre kvinnelige sosialhjelpsmottakere* som har vært mye hjemmeværende. For denne gruppen er kvalifiseringsstønaden særdeles viktig, som symbol på verdsettelse og følelsen av å få lønn for det arbeidet en faktisk gjør og for å komme i arbeid.

Et annet forhold er at *innvandrere* som har bodd lenge i landet, kanskje burde fått egne kurs fordi de mangler de nødvendige forkunnskaper. Dette kan være manglende forkunnskaper i data eller CV-skriving. Ved siden av å være rettet mot unge, burde tiltaket derfor bli bedre tilpasset eldre og innvandrere, dette gjelder også de som har kommet *på skrånplanet* og som for eksempel går på subutex. For denne gruppen kan kvalifiseringsstønaden være svært viktig som motivasjon til å jobbe og gjøre noe. Følelsen av å bli verdsatt er med andre ord viktig for alle. Et siste, men viktig punkt, er at tilbudet selvfølgelig bør utvides til å gjelde alle bydelene i Bergen kommune.

Det kan være hensiktsmessig å innføre tilsvarende ordninger i andre typer tiltak, ikke bare for langtidsledige sosialhjelpsmottakere, men også for andre grupper, som for eksempel funksjonshemmede. Det bør vurderes hvorvidt Prosjekt Amalie **kombinert** med kvalifiseringsstønaden, kan utvides til å gjelde hele Bergen kommune. Videre bør

kurset vurdere egne tilbud for deltakere med høy utdanning. Det bør også rekrutteres flere eldre deltakere over 35 år, dette gjelder særlig kvinner som har vært hjemmeværende i mange år, innvandrere inkludert, og samtidig bli et tilbud også til eldre sosialhjelpsmottakere som har vist vilje til å komme ut av sitt narkotikamisbruk.

Avslutning

Et gjennomgående funn i undersøkelsen er at kvalifiseringsstønad har vært viktig, men ikke avgjørende, for deltakelsen. Alle deltakerne ville deltatt i prosjekt Amalie om de så ikke hadde fått kvalifiseringsstønad. Drivkraften var å komme ut i arbeid eller få praksiserfaring. Kvalifiseringsstønaden bidro til at:

- 1) Deltakerne fikk bedre kontroll over økonomien sin
- 2) De slapp kanossagangen til ulike offentlige kontorer i arbeidstiden
- 3) De var mer utholdende på kurset
- 4) De følte seg verdsatt

Hovedkonklusjonen er at kvalifiseringsstønad har fungert positivt og motivert deltakerne til å yte mer. Den har også bidratt til at deltakerne har følt seg som «normale» lønnsinntakere. Det vil derfor være hensiktsmessig å innføre modellen (det vil si prosjekt Amalie sin organisasjonsmodell kombinert med stønaden) ikke bare i andre typer tiltak for sosialhjelpsmottakere, men også for flere grupper. En viktig grunn er at deltakerne følte seg verdsatt av at det offentlige «spyttet i» på denne måten.

Prosjekt Amalie har vist til gode resultater (på kort sikt) for de informantene som er intervjuet. Den har imidlertid ikke vært tilstrekkelig for barnefamiliene som gjerne så at den ble behovsprøvd. Alle informantene har likevel fått sine forventninger innfridd. Alle hadde fått et bedre selvbylde og et bedre forhold til arbeidslivet etter deltakelsen. Dersom de gode jobbresultatene kan tolkes som en hovedtendens, sier det seg selv at prosjekt Amalie og kvalifiseringsstønad samlet sett synes å vise til relativt gode resultater, selv om det selvsagt er vanskelig å generalisere på bakgrunn av dette datamaterialet og å komme med helt krystallklare konklusjoner om virkningene på lengre sikt. Det er mulig at det positive selvbyldet kan smuldre opp etter hvert som tiden går hvis de enten må gå på nye kurs eller blir værende arbeidsledige.

Litteratur

- Helgøy, Ingrid og Bodil Ravneberg (2003) *Byråkrat, sosialarbeider eller innovator? Organiseringens betydning for utvikling av yrkesroller i sosialtjenesten*. Rapport 5. Bergen: Rokkansenteret.
- Kildal, Nanna (1998) «Velferd og arbeidspåkt. Om arbeidslinjens begrunnelse», *Tidsskrift for velferdsforskning*, 1 (1).
- Kjørstad, Monica (2002) *Sosialhjelp og arbeidspåkt. Utfordringer og etiske dilemmaer for sosialarbeiderrollen ved innsettning av arbeidslinjen*. Oslo: HiO-rapport nr. 11.
- Lipsky, Michael (1980) *Street-Level Bureaucracy. Dilemmas of the individual in public services*. New York: Russel Sage Foundation.
- Lødemel, Ivar og Heather Tricky (eds.) (2001) *An offer you Can't refuse. Workfare in international perspective*. Bristol: The Policy Press.
- Pedersen, Jan-Tore (2002) *Rehabilitering av velferdsforvaltningen. Arbeidslinjen- samordning-klienteffekt*. Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Ravneberg, Bodil (2003) *Undervisning og opplæring i det moderne fengslet. Dannende eller disiplinerende. En undersøkelse av fengselsundervisningen i Bergen og Oslo fengsel*. Rapport nr. 5, Evalueringen av fengselsundervisningen, Fylkesmannen i Hordaland.
- Vannevjen, Heidi (2001) «Arbeid for sosialhjelp – klientenes egne opplevelser og erfaringer». Hovedoppgave i sosiologi, institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Univ. i Oslo.
- Villadsen, Kaspar (2004, under utgivelse) *Det sociale arbejdes genealogi*. Reitzels forlag.
- Weekendavisen 23-1-2004 «Den du er». Bokomtale av Kaspar Villadsens bok.

Vedlegg 1

INTERVJUGUIDE TIL DELTAKERE I PROSJEKT AMALIE

Bakgrunn

Alder

Sivilstatus

Hva slags utdanning har du fra før?

Har du vært i arbeid før?

Rekruttering

Hvordan ble du med på dette, var det på eget initiativ eller ble du forespurt?

Hadde du begynt ved Åstvedt Industrier dersom du ikke hadde fått kvalifiseringsstønad?

Var det tiltaket ved Åstvedt Industrier, eller var det kvalifiseringsstønaden som fristet mest?

Hvorfor ville du delta?

Hvilke ønsker og tanker har/hadde du om fremtiden?

Hva har vært målet ditt med deltakelsen?

Erfaringer fra deltakelsen

Kan du si litt om innholdet i kurset og hva du liker best?

Hvordan synes du oppfølgingen har vært fra A-etat, Åstvedt Industrier og Åsane sosialkontor?

Hva har vært bra, hva har vært mindre bra?

Hvem har du fått mest støtte fra?

Hvem har du (hatt) mest tillit til i systemet?

Har det blitt laget en handlingsplan for deg?

Har du vurdert å slutte, i så fall hvorfor?

Har du fått bedre økonomi eller mindre økonomiske bekymringer etter dette?

Er det bra at beløpet utbetales som et engangsbeløp?

Går planlegging og disponering av inntekten lettere?

Har du hatt behov for supplerende sosialhjelp eller for å sende krisesøknader?

Oppfatninger om deltakelsen

Spilte det noen rolle at du fikk denne kvalifiseringsstønad? På hvilken måte?

Har den stimulert deg på noen spesiell måte?

Har den gjort det lettere å komme ut i jobb, i så fall hvorfor?

Har du endret syn på arbeidslivet og deg selv?

Har deltakerlønnen hatt noe å si for selvbildet ditt?

Hva har vært mest viktig for selvfølelsen - a) det å bli prioritert og inkludert i prosjektet?

Eller b) det at kvalifiseringsstønad utbetales som lønn?

Stønad gir ikke pensjonspoeng og er heller ikke skattepliktig, hva synes du om det?

Er det bra at beløpet ikke er behovsprøvd?

Synes du beløpet er høyt nok til at det stimulerer deg til å fortsette, og til å søke arbeid?

Eller er den for lav?

Hva har påvirket deg mest i positiv retning?

Hvem eller hva er det som har vært drivkraften din til å stå på?

Hva synes du om vilkårene for å delta?

Resultat av deltakelsen

Har forventningene dine blitt innfridd?

Motiverte stønad deg til å søke jobb?

Søker du jobb i perioden?

Fikk du hjelp til dette?

Har du fått jobb som et direkte resultat av dette?

Ble ting slik som du hadde tenkt?

Har du forslag til endringer

Vedlegg 2

INTERVJUGUIDE TIL ANSATTE I SOSIALTJENESTEN

Hvordan er Åsane sosialkontor organisert med tanke på tiltak og forvaltning, fast saksbehandler, merkantil avdeling. Hvorfor ble prosjekt Amalie lagt til Åsane?

Hvor lenge har du jobbet i sosialtjenesten

Fortell om dine arbeidsoppgaver i forbindelse med prosjekt Amalie

Er dette mottakere som har fast saksbehandler i utgangspunktet?

Tar dere inn deltakere som ikke har vært langtidsmottakere?

Kan du beskrive den motiverte deltakeren?

Hva slags barrierer kan han eller hun ha for å delta? Hvilke barrierer gjør det vanskelig å rekruttere?

Har sosialkontoret opplevd en nedgang i antall ekstrasøknader fra deltakerne etter at kvalifiseringsstønad ble innført?

Hvem er det i så fall som har sendt ekstrasøknader?

Hvordan har det gått med arbeidsmengden på merkantil avdeling?

Hvordan vurderer du dette som leder?

Kurset

Fortell litt om innholdet i kurset, hva er felles?

Hvem henvender kurset seg til? Unge, eldre, lav/høy utdanning, hvem treffer kurset best?

Hvilke tema taes opp? (tenker på «gjennomgang av aktuelle tema for å mestre en selvstendig livssituasjon»)

Hvilke oppgaver har sosialtjenesten når det gjelder selve kurset?

Lages det en handlingsplan for alle, hvem lager den og hvordan?

Hvordan følges deltakerne opp?

Hva skjer med dem som slutter i praksis, men fortsetter på kurset?

Hva skjer med dem som slutter på kurset og i praksis? Andre mulige utfall?

Hva er vilkår for deltakelsen?

I hvilken grad blir kurset lagt til rette for hver enkelt?

Vurdering

Hvordan er erfaringene hos dere så langt med kvalifiseringsstønadene og med prosjektet?

Har arbeidsmengden blitt redusert?

Har dere merket endring i holdning, innstilling hos deltakerne før og etter innføringen av kvalifiseringsstønadene?

Statistikk over hvor mange som har kommet ut i jobb?

Burde kvalifiseringsstønadene vært behovsprøvd, gitt pensjonspoeng, betalt skatt?

Hvordan vurderer du prosjektet med tanke på å få deltakerne uti arbeidslivet?

Forslag til endringer?

Hvilke andre grupper kan dra nytte av et slikt tilbud?

Vedlegg 3

Bergen 02. april 2004

Til deg som er/har vært deltaker i Prosjekt Amalie

Hei! Jeg er forsker ved Universitetet i Bergen og skal evaluere forsøksordningen med kvalifiseringsstønad i prosjekt Amalie. Til dette trenger jeg å intervjuere deltakere i prosjektet. Kan jeg få intervjuere deg i forbindelse med dette?

Undersøkelsen er et oppdrag fra Sosial- og helsedirektoratet. Det vi finner ut, vil blant annet bli brukt til å forbedre tiltaket og vurdere om en tilsvarende ordning skal innføres i andre tilsvarende tiltak. Prosjektets varighet er fra 01.03.04 til 01.07.04.

Jeg ønsker å intervjuere deg om dine erfaringer og oppfatninger om deltakelsen i Prosjekt Amalie. Dette gjelder alle som har deltatt, enten du har mottatt kvalifiseringsstønad eller ei. Intervjuet vil ta ca. en time. Selv om du velger å delta, kan du trekke deg underveis, uten begrunnelse, og få dine personopplysninger slettet. Alle opplysninger vil bli behandlet fortrolig, ingen andre enn jeg som forsker vil få vite hva akkurat du har sagt. Når prosjektet er ferdig, 1/7-2004, vil alle personopplysninger slettes.

Ettersom dette brevet sendes fra Amalieprosjektets ledelse, vil ikke jeg vite hvem som får brevet før jeg får svar. Ledelsen vil heller ikke få vite hvem som svarer, eller hvem som ikke svarer.

Prosjektet er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste AS.

Jeg håper du kan ringe til meg på telefonnr. 55583194 så snart som mulig slik at vi kan avtale tid og sted for intervju. Du kan også svare på den svarslippen som ligger ved dette brevet og sende den i den frankerte konvolutten. Om du sier ja til å være med nå, så kan du når som helst senere ombestemme deg.

Med vennlig hilsen

Bodil Ravneberg
forsker

SVARSLIPP (samtykkeerklæring)

Navn:

 Ja, jeg er villig til å stille opp på intervju

Jeg kan nåes på telefonnummer for nærmere avtale

Svarfrist: 2 dager

Legges i vedlagte frankerte svarkonvolutt og sendes til:
Rokkansenteret,
Nygårdsgt. 5
5015

Bergen

NOTATSERIE ROKKANSENTERET (ISSN 1503-0946)

Notatene kan bestilles fra Rokkansenteret, tlf. 55 58 97 10,
e-post: post@rokkkan.uib.no, <http://www.rokkkansenteret.uib.no>

2004

- 1-2004 *Dag Olaf Torjesen and Hallgeir Gammelsæter*: «Management Between Autonomy and Transparency in the Enterprise Hospital». January 2004. ATM.
- 2-2004 *Haldor Byrkjeflot and Simon Neby*: «The Decentralized Path Challenged? Nordic Health Care Reforms in Comparison». January 2004. ATM.
- 3-2004 *Tom Christensen and Per Lægreid*: «The Fragmented State – the Challenges of Combining Efficiency, Institutional Norms and Democracy». March 2004.
- 4-2004 *Morten Dyrdal*: «Europeisering av tilsynsmyndigheter i Norge og Sverige». Mars 2004.
- 5-2004 *Karsten Vrangbæk and Katarina Østergren*: «The Introduction of Choice in Scandinavian Hospital Systems. Arguments and Policy Processes in the Danish and the Norwegian Case». March 2004. ATM.
- 6-2004 *Marit Tjomsland*: «Internationalization at Norwegian Universities and Colleges after the Quality Reform». April 2004. The Globalization Program.
- 7-2004 *Hans-Tore Hansen, Anne Hege Trædal-Henden, Olaf Jürgens and Wolfgang Voges*: «Poverty among Households with Children: A Comparative Study of Lone Parents and Couples with Children in Norway and Germany». April 2004.
- 8-2004 *Renate Storetvedt Lien og Arnhild Taksdal*: «Integrering av kjønnsperspektiv i offentlig tjenesteproduksjon og planlegging». Mai 2004.
- 9-2004 *Ingrid Helgøy og Synnøve Serigstad*: «Tilsyn som styringsform i forholdet mellom staten og kommunene». Mai 2004.
- 10-2004 *Morten Dyrdal*: «Legemiddeltilsyn og europeisering». September 2004.
- 11-2004 *Bodil Ravneberg*: «Økonomiske insentiv i arbeidslinjen, virker det? Evaluering av forsøksordning med kvalifiseringsstønad i 'Prosjektet Amalie' i Åsane». Oktober 2004.

2003

- 1-2003 *Tom Christensen og Per Lægreid*: «Politisk styring og privatisering: holdninger i elitene og befolkningen». Mars 2003.
- 2-2003 *Ivar Bleiklie, Per Lægreid and Marjoleine H. Wik*: «Changing Government Control in Norway: High Civil Service, Universities and Prisons». March 2003.
- 3-2003 *Badi H. Baltagi, Espen Bratberg and Tor Helge Holmås*: «A Panel Data Study of Physicians' Labor Supply: The Case of Norway». March 2003. HEB.
- 4-2003 *Kjell Erik Lommerud, Frode Meland and Lars Sørgard*: «Unionised Oligopoly, Trade Liberalisation and Location Choice». March 2003. The Globalization Program.
- 5-2003 *Lise Hellebø*: «Nordic Alcohol Policy and Globalization as a Changing Force». April 2003.
- 6-2003 *Kim Ove Hommen*: «Tilsynsroller i samferdselssektoren». April 2003.
- 7-2003 *Tom Christensen and Per Lægreid*: «Trust in Government – the Significance of Attitudes Towards Democracy, the Public Sector and Public Sector Reforms». April 2003.
- 8-2003 *Rune Ervik*: «Global Normative Standards and National Solutions for Pension Provision: The World Bank, ILO, Norway and South Africa in Comparative Perspective». April 2003. The Globalization Program.
- 9-2003 *Nanna Kildal*: «The Welfare State: Three Normative Tensions». Mai 2003.
- 10-2003 *Simon Neby*: «Politisk styring og institusjonell autonomi – tre illustrasjoner». Mai 2003.

- 11-2003** *Nina Berven*: «Cross National Comparison and National Contexts: Is what we Compare Comparable?». July 2003. The Globalization Program.
- 12-2003** *Hilde Hatleskog Zeiner*: «Kontrollhensyn og kontrollpraksis. En studie av Food and Veterinary Office (FVO)». August 2003.
- 13-2003** *Nanna Kildal*: «Perspectives on Policy Transfer». August 2003.
- 14-2003** *Erik Allardt*: «Two Lectures: Stein Rokkan and the Twentieth Century Social Science». «Den sociala rapporteringens tidstypiska förankring». September 2003.
- 15-2003** *Ilcheong Yi*: «The National Patterns of Unemployment Policies in Two Asian Countries: Malaysia and South Korea». September 2003. The Globalization Program.
- 16-2003** *Dag Arne Christensen*: «Active Ageing: Country Report Norway». November 2003.
- 17-2003** *Kim Ove Hommen*: «Tilsynspolitik i Norge: Utflytting og autonomi». November 2003.
- 18-2003** *Dag Arne Christensen, Rune Ervik and Ingrid Helgøy*: «The Impact of Institutional Legacies on Active Ageing Policies: Norway and UK as Contrasting Cases». December 2003.
- 19-2003** *Ole Frithjof Norheim og Benedicte Carlsen*: «Legens doble rolle som advokat og portvakt i Fastlegeordningen. Evaluering av fastlegeordningen». Desember 2003. HEB
- 20-2003** *Kurt R. Brekke og Odd Rune Straume*: «Pris- og avanseregulering i legemiddelmarkedet. En prinsipiell diskusjon og en vurdering av den norske modellen». Desember 2003. HEB
- 21-2003** *Per Lægveid, Vidar W. Rolland, Paul G. Roness and John-Erik Ågotnes*: «The Structural Anatomy of the Norwegian State 1947–2003». December 2003.
- 22-2003** *Ivar Bleiklie, Haldor Byrkjeflot and Katarina Östergren*: «Taking Power from Knowledge. A Theoretical Framework for the Study of Two Public Sector Reforms». December 2003. ATM.
- 23-2003** *Per Lægveid, Ståle Opedal and Inger Marie Stigen*: «The Norwegian Hospital Reform – Balancing Political Control and Enterprise Autonomy». December 2003. ATM.
- 24-2003** *Håkon Høst*: «Kompetansemåling eller voksenutdanning i pleie- og omsorgsfagene? Underveisrapport fra en studie av pleie- og omsorgsutdanningene». Desember 2003.
- 25-2003** *Kjell Erik Lommerud, Odd Rune Straume and Lars Sjørgard*: «Downstream merger with upstream market power». The Globalization Program. December 2003.
- 26-2003** *Ingrid Drexel*: «Two Lectures: The Concept of Competence – an Instrument of Social and Political Change». «Centrally Coordinated Decentralization – No Problem? Lessons from the Italian Case». December 2003.

2002

- 1-2002** *Håkon Høst*: «Lærlingeordning eller skolebasert utdanning i pleie- og omsorgsfagene?». April 2002.
- 2-2002** *Jan-Kåre Breivik, Hilde Haualand and Per Solvang*: «Rome – a Temporary Deaf City! Deaflympics 2001». June 2002.
- 3-2002** *Jan-Kåre Breivik, Hilde Haualand og Per Solvang*: «Roma – en midlertidig döv by! Deaflympics 2001». Juni 2002.
- 4-2002** *Christian Madsen*: «Spiller det noen rolle? – om hverdagen på nye og gamle sykehjem». Juni 2002.
- 5-2002** *Elin Aasmundrud Mathiesen*: «Fritt sykehusvalg. En teoretisk analyse av konkurranse i det norske sykehusmarkedet». Juni 2002. HEB.
- 6-2002** *Tor Helge Holmås*: «Keeping Nurses at Work: A Duration Analysis». June 2002. HEB.
- 7-2002** *Ingvild Halland Ørnstrud*: «Mål- og resultatstyring gjennom statlige budsjettreformer». Juli 2002.

- 8-2002 *Torstein Haaland*: «Tid, situasjonisme og institusjonell utakt i systemer». Juli 2002.
- 9-2002 *Kristin Strømsnes*: «Samspillet mellom frivillig organisering og demokrati: Teoretiske argument og empirisk dokumentasjon». August 2002.
- 10-2002 *Marjoleine Hooijkaas Wik*: «Mangfold eller konformitet? Likheter og forskjeller innenfor og mellom fem statlige tilknytningsformer». August 2002.
- 11-2002 *Knut Helland*: «Den opprinnelige symbiosen mellom fotball og presse». September 2002.
- 12-2002 *Nina Beroven*: «National Politics and Global Ideas? Welfare, Work and Legitimacy in Norway and the United States». September 2002. The Globalization Program.
- 13-2002 *Johannes Hjellbrekke*: «Globalisering som utfordring til samfunnsvitskapane». September 2002. Globaliseringsprogrammet.
- 14-2002 *Atle Møen*: «Den globale produksjonen av symbol og kunnskap. Verdsflukt og verdsherredømme». September 2002. Globaliseringsprogrammet.
- 15-2002 *Tom Christensen and Per Læg Reid*: «Complex Patterns of Interaction and Influence Among Political and Administrative Leaders». October 2002.
- 16-2002 *Ivar Bleiklie*: «Hierarchy and Specialization. On Institutional Integration of Higher Education Systems». Oktober 2002.
- 17-002 *Per Læg Reid, Runolfur Smari Steinthorsson and Baldur Thorhallsson*: «Europeanization of Public Administration: Effects of the EU on the Central Administration in the Nordic States». November 2002.
- 18-2002 *Tom Christensen and Per Læg Reid*: «Trust in Government – the Relative Importance of Service Satisfaction, Political Factors and Demography». November 2002.
- 19-2002 *Marit Tjomsland*: «Arbeidsinnvandringssituasjonen i Norge etter 1975». November 2002. Globaliseringsprogrammet.
- 20-2002 *Augustín José Menéndez m.fl.*: «Taxing Europe. The Case for European Taxes in Federal Perspective». December 2002. The Globalization Program.
- 21-2002 *Fredrik Andersson and Kai A. Konrad*: «Globalization and Risky Human Capital Investment». December 2002. The Globalization Program.
- 22-2002 *Fredrik Andersson and Kai A. Konrad*: «Human Capital Investment and Globalization in Extortory States». December 2002. The Globalization Program.
- 23-2002 *Anne Lise Fimreite, Yngve Flo og Jacob Aars*: «Generalistkommune og oppgavedifferensiering. Tre innlegg». Desember 2002.
- 24-2002 *Knut Grove*: «Frå privat initiativ til kommunalt monopol. Lysverk, sporvegar og renovasjon i Bergen og Oslo 1850–1935». Desember 2002.
- 25-2002 *Knut Grove*: «Mellom 'non-intervention' og 'samfundsvillie'. Statleg og kommunal regulering av økonomisk verksemd i Norge på 1800-talet». Desember 2002.
- 26-2002 *Dag Arne Christensen*: «Hovedtyper av valgordninger. Proporsjonalitet eller politisk styring?». Desember 2002.
- 27-2002 *Jan Erik Askildsen, Badi H. Baltagi and Tor Helge Holmås*: «Will Increased Wages Reduce Shortage of Nurses? A Panel Data Analysis f Nurses' Labour Supply». December 2002. HEB.
- 28-2002 *Sturla Gjesdal, Peder R. Ringdal, Kjell Haug and John Gunnar Mæland*: «Medical Predictors of Disability Pension in Long-Term Sickness Absence. December 2002. HEB.
- 29-2002 *Dag Arne Christensen og Jacob Aars*: «Teknologi og demokrati. Med norske kommuner på nett!». Desember 2002.
- 30-2002 *Jacob Aars*: «Byfolk og politikk. Gjennomgang av data fra en befolkningsundersøkelse i Bergen, Oslo og Tromsø». Desember 2002.
- 31-2002 *Hjørdis Grove*: «Kommunaliseringsprosessen i Århus 1850–1940». Desember 2002.

